

Battaiak a könyvhéten

Szól a kóló

Óvárosi Búcsú – Kovács Mariann mesél

Százhalom

XII. ÉVF. 121. SZÁM

2025. JÚNIUS

ÓVÁROSI KÖZÖSSÉGI, KÖZÉLETI FOLYÓIRAT

Óvárosi Búcsú

Fotó: Tóth Erzsé

A TARTALOMBÓL: Hol van még hely egy fának? – Beszélgetés Százhalombatta főkertészeivel •
 A képviselő naplója – Szabó Gábor beszámolója • Battaiak a 96. Ünnepi Könyvhéten •
 Szent László Napi Búcsú és Óvárosi Kulturális Napok • László Ani papírszínháza •
 Jankovits Márta: Élet a Duna mentén I. • Battai zene-bona – részletek Krizsán László
 könyvéből • Németh István: Egy lokálpatrióta emlékei (folyt.) • Tamási József: Keresztelő
 Szent János • Veszprémy László: Egy sikeres magyar keresztes hadjárat

Nyári

PROGRAMAJÁNLÓ

BARÁTSÁG KULTURÁLIS KÖZPONT

HANGULATKONCERT // BAD GROOVEE

Időpont: 2025. augusztus 1. péntek, 20:00

Helyszín: Szent István tér

Egy kellemes nyáreste a Bad Groovee zenekarral Százhalombatta főterén.

A Bad Groovee 2014-ben alakult, a kezdeti évek után a magyar szöveget angolra, a tarkább zenét pedig a sötétebb tónusú, általuk NOIR FUNKY-nak nevezett stílusra váltották. Mondanivalójukat megélt személyes érzések táplálják, az általunk teremtett világ, melyet zenénkkel a pop, a funky és a fátyolos jazz segítségével vegyítenek. Zenei világuk érde elixírje a testnek és a léleknek egyaránt, várjuk Önöket egy jó hangulatú zenés estére a Szent István térről!

RÉGÉSZETI PARK

2025

NYÁRI TÁBOROK A RÉGÉSZETI PARKBAN

Gyere és érezd jól magad velünk!

Programok

- ✓ Kézműves foglalkozások
- ✓ Játékok
- ✓ Mesehallgatás
- ✓ Számháború
- ✓ Bátorságpróba
- ✓ Sátorozás

Jelentkezni lehet

- ☎ 06 70 416 5723
- ✉ info@matricamuseum.hu
- 📍 Régészeti Park Százhalombatta

július 14-19.

július 28-augusztus 2.

32. SUMMERFEST

MAGYARORSZÁG BOLÍVIA CSEHORSZÁG EQUADOR

PANAMA PARAGUAY PERU ROMÁNIA

SZÍNHÁZ FESZTIVÁLKlub VILÁGZENE KONCERT

CSALÁDI PROGRAM SZABADTÉRI SZÍNPAD

FOLK KOCSMA ROMA VILÁG ZENEI FESZTIVÁL

DÁNIELFY MAGYAR BANDA MAZSIMÓ GIPSYMÓ

NAGY CSOMOR ANDRÁS ÉS ZENEKARA HAKUMBA

AUGUSZTUS 12-21.

NEMZETKÖZI FOLKLÓRFESZTIVÁL
ÉS ÖSSZMŰVÉSZETI KULTURÁLIS
RENDEZVÉNYSOROZAT

SUMMERFESTBATTÁ.HU

MOI

Hol van még hely egy fának?

Egyensúlyozás zöld és beton között – Beszélgetés Százhalombatta főkertészevel

Mit jelent egy városnak a zöldfelület, és kinek a felelőssége mindaz, amit parkban, fa alatt vagy virágágyás mellett tapasztalunk? Százhalombattán van valaki, aki nemcsak munkaként, hanem szívügyként tekint a fákra, bokrokra, virágokra – és arra a környezetre, amit nap mint nap belakunk. Beszélgetésünk során Kovács-Borbély Zsuzsa, Százhalombatta főkertésze mesélt a virágosztás háttéréről, a klímaváltozás hatásairól, a zöldítés lehetőségeiről, valamint arról is, hogy miért fájdalmas kompromisszum néha egy-egy fa kivágása. Szóba kerültek tetőkertek, sünök, elfeledett körágyások és eperpalánták is – ahogy az is, hogyan lehetne a gyerekeket közelebb hozni a természethez, és mit tehetünk mindannyian egy élhetőbb, zöldebb városért.

– Az elmúlt hetekben Százhalombatta több pontján is virágosztást tartottak. Az önkormányzat több mint 22 ezer egyényi növényt juttatott el a lakossághoz. De vajon hogyan illeszkedik ez a városi főkertész munkájába?

– A virágokat én rendelem meg, a szerződést is én készítem elő a vállalkozóval,

aki leszállítja őket – mondta el kérdésünkre a város főkertésze. – Nagyon szeretem ezeket a növényeket, de a virágosztás nem az én ötletem volt. A város már régóta támogatja ezzel az akcióval a lakosságot abban, hogy szebbé tegye saját környezetét. Én inkább tanácsadóként veszek részt benne: segítek eldönteni, ki milyen virágot

válasszon, mire figyeljen az ültetésnél, gondozásnál. Minden virágosztáson személyesen is jelen voltam.

Zöld oázisok fenntartása – a főkertész fő feladatai

A főkertész legfontosabb feladata a közterületek, parkok, zöldfelületek fenntartása. Ez hatalmas munkaterület, ami magában foglalja a fák, cserjék, gyepfelületek vágását, ültetését, gondozását, és új zöldterületek kialakítását is. A cél: egy élhető, esztétikus városi környezet biztosítása.

– Külön csapatom nincs, de egy vállalkozási szerződés keretében dolgozom együtt szakemberekkel, akikkel már húsz éve együttműködünk – magyarázza. – Ők jól ismerik a várost, szinte minden fát ismernek, soknál ott voltunk az ültetéskor.

Zöldmentés nap mint nap – faügyek a városban

A főkertész munkája azonban nemcsak a zöldfelületek gondozásáról szól, hanem arról is, hogy a fák megmaradását biztosítsa – sokszor lakossági nyomás ellenében.

– Hetente három-négy, néha öt telefonhívás is érkezik, amelyek fakivágásról szólnak – mondja. – Gyakori érv, hogy a fa pollent szór, vagy veszélyezteti a járműveket. Én viszont azon dolgozom, hogy ezek a fák megmaradjanak. Ez az egyik legfontosabb célom: a fák védelme, a zöldterületek megtartása a városban.

Bár magánterületen engedély nélkül is ki lehet vágni fát, a pótlási kötelezettség ott is él. Közterületen viszont csak engedéllyel lehetséges a fakivágás.

Változó klíma, pusztuló fák

– A klímaváltozás jelei már a százhalombattai fákon is érzékelhetők...

– Egyre több tűlevelű pusztul el, nem bírja a forró, száraz nyarakat – magyarázza a főkertész. – Sok fa, amely még a '60-as, '70-es években lett ültetve a lakótelep épí-

tésekor, mára előregedett, és nem tud alkalmazkodni az új éghajlati viszonyokhoz. Sajnos nagyon sok fa kiszárad, eltörik.

A főkertész személyes emlékei is kapcsolódnak a város zöld múltjához. Elmondása szerint nagyapja is ültetett fákat azon a környéken, ahol ma is lakik, sőt, a Március 15-e játszótér fáiak egy része is az ő keze munkáját dicséri.

Zöld program lenne – de nincs rá forrás

A városnak ugyan van zöldfejlesztési programja, de jelenleg kevés forrás jut a megvalósításra. A '90-es évek végén, 2000-es évek elején sok park és játszótér újult meg, akkoriban például az Ifjúság úti és Damjanich úti évelő ágyások is kialakításra kerültek – idézi fel. – Azóta azonban nagyobb zöldfejlesztés nem történt.

A korábban telepített fák öregszenek, és egyre nehezebben viselik az időjárási szélsőségeket, ezért a főkertész szerint fo-

kozott figyelmet és energiát kellene fordítani a karbantartásukra, pótlásukra.

Káros beavatkozások – nem mindig szakértői kézből

– Az elmúlt években egyre gyakoribb jelenség, hogy nem szakemberek vágnak fákat, bokrokat a közterületeken...

– Sok esetben olyanok végeznek gallyazást vagy fakivágást, akiknek sem szakértelmük, sem engedélyük nincs hozzá – hangsúlyozza a főkertész. – Megdöbbentő példákat látni: tűlevelű fák csonkolása, bokrok szakszerűtlen visszavágása... A lakosság részéről sokszor jön a nyomás, de ezekben az esetekben nagyon nehéz a szakmai szempontokat érvényesíteni. Folyamatos egyensúlyozásra van szükség.

A főkertész szerint fontos lenne elérni, hogy a lakók legalább érdeklődjenek, kérdezzenek, mielőtt beavatkoznak a környezetük zöldfelületeibe.

Kihívás a zöldítésben – a hely és a forrás is szűkös

– Napjainkban egyre többet hallani a „Green City” mozgalomról, amely a városi zöldfelületek növelését, fenntartható fejlesztését tűzte zászlajára. Vajon Százhalombattai is érintett ebben?

– Szerintem lenne pénz rá, de a kihívás inkább a terület hiánya – mondja a város főkertésze. – Szinte alig találunk új helyet, ahol fákat lehetne ültetni. Sok esetben a meglévő fák is kinőtték azt az életteret, amit eredetileg nekik szántak. Belógnak a homlokzatokhoz, hozzáérnek a villámhárítókhoz, ezért gyakran vissza kell őket vágni.

Különösen a dunafüredi városrészen nehéz megfelelő helyet találni új fák számára. – Előfordul, hogy 24–40 fát kellene elültetni a gyerekeknek egy-egy program keretében, de nem találunk hozzá elegendő közterületet – teszi hozzá.

A lakossági fatelepítés lehetőségei

– Felmerül a kérdés: ha korábban az erőmű biztosított fákat, akkor ma a lakosság kérhet-e ilyesmit?

– Hivatalosan ilyen kérés nem szokott érkezni hozzánk – mondja a főkertész. – De természetesen elméletben megfontolható. Azonban nem lehet csak úgy akárhová fát ültetni. Figyelembe kell venni, hol húzódnak a közművezetékek, milyen nagy lesz a fa kifejtett korában, mekkora gyökérzetet fejleszt majd, és persze az is számít, mennyire

bírja az adott környezeti viszonyokat.

Ha valaki igényt nyújtana be, akkor a szakember (például a főkertész vagy munkatársa) helyszíni bejárásán döntheti el, hogy milyen fajta fa, hova kerülhet. Ugyanakkor figyelmeztet: – A fatelepítés drága dolog. Nemcsak az ültetés, de az utógondozás is költséges.

A betonrengeteg ellen: faültetés, árnyék, zöldfelületek

– A nyarak egyre forróbbak, a városi betonfelületek felforrósodnak. Mit lehet tenni ez ellen?

– A legfontosabb, hogy védjük meg a meglévő fákat, és próbáljunk minél többet ültetni – hangsúlyozza a szakember. – Jó példa az újszülöttek fája program, 2021 óta ennek és egyéb faültetési programnak a keretében közel 500 fát ültettünk a kezdeményezés keretében.

A város zöldterületei már most is kellemesek, de még van hova fejlődni. A főkertész különösen fájjalja, hogy a főtéren kevés az árnyékot adó növény. – Szeged főterét irigylem, ahol víz és lombos fák között lehet sétálni. A mi főterünk rendezvényekre tökéletes, de kevésbé élhető a zöldfelületek szerelmeseinek.

Alternatívaként szóba kerülhetnek zöldtetők is. Például a rendezvényközpont tetejére simán el tudnék képzelni akár egy nagyobb növényzettel beültetett zöldtetőt is.

Kovács-Borbély Zsuzsa (47) születése óta Százhalombattán lakik, a Március 15. utcában.

Az 1. számú Damjanich úti Általános Iskolába járt, mivel a szülei erőművesek voltak.

Az Érdi Vörösmarty Mihály Gimnáziumban érettségizett 1996-ban.

Az egyetemet (akkor még Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen) 2001-ben végezte el.

2002–2025 között az Agárd Frucht Kft.-nél vállalt állást.

2006–2016 között a Tesco-Global Áruházak Zrt.-nél dolgozott gyümölcs technológusként.

A Százhalombattai Polgármesteri Hivatalban 2019 novemberében kezdte munkáját, mint műszaki munkatárs.

2021-től látja el a városi főkertész munkakört.

Partnerek és nehézségek a városi zöldfelügyeletben

A főkertész több szervezettel működik együtt. A parkfenntartásban a ZÖFE Kft., a Csónakázó-tó környezetében a SZÁKOM a partner, az önkormányzat pedig saját erőforrásainak is dolgozik.

– A legnagyobb nehézséget az állami szervekkel való együttműködés jelenti – jegyzi meg. – Például a dunai gát területén, ahol nincs forrásuk még a balesetveszélyes fák gallyazására sem, végül mindig az önkormányzat vállalja magára a feladatot.

Vad természet kontra városi rend

– A legújabb trend a „visszavadtítás”, vagyis hogy hagyjuk a természetet jobban érvényesülni. De ez sem megy konfliktus nélkül.

– Folyamatos az egyensúlykeresés: vagy túl magas a fű, vagy túl rövidre van nyírva. Ugyanez igaz az avarra is: ha összeszedjük, baj, ha nem, akkor is – mondja kissé keserűen a főkertész.

Szerinte lehetne elfogadóbb a város, és nem csak a tökéletesen nyírt pázsitot tartani ideálisnak. – A sünöknek például szükségük van a levélkupacokra – említi.

A közbiztonsági szempontok azonban sokszor felülírják a zöldfelületek természetes jellegét. – Vannak bokrok, amelyeket azért kell visszavágni, mert elbújnak mögé vagy mellé emberek, esetenként szemetet raknak le. Ez mindig fájó döntés.

A lakótelep: kihívás és szívügy egyben

– A főkertész számára Százhalombatta lakótelepe nemcsak munkahely, hanem otthon is – innen indult, ide tér vissza nap mint nap.

– Itt születtem, és a szívemhez ez a környék áll a legközelebb – mondja. – Talán azért is, mert ez a városrész rejtja a legtöbb kihívást, ugyanakkor itt van a legtöbb lehetőség is. Sok tervem van vele kapcsolatban, amelyek előrevihetnék a város megjelenését.

Egy konkrét példát is említ: – A hivatal melletti körágyást például nem szeretem. Egyszer egy japánkert jellegű kis elvonuló helyet terveztem ide, de sajnos nem volt rá forrás. Pedig lehetne belőle egy közösségi tér: közel van a házasságkötő terem, akár esküvői fotózás helyszíne is lehetne. Most viszont senki sem használja ezt a területet.

Illatok, emlékek, mindennapi csodák

– A lakótelep mégis számos öröm forrása a számára...

– Reggel, amikor kilépek a lépcsőházból, már megcsap az illat: virágzik a hár, vagy az akác, esetleg a bodza. Mindig történik valami – meséli. – Munkába menet rendszeresen megnézem a két éve ültetett

normandfenyőt, a tulipánfa leveleit. Ezek apróságok, de nap mint nap elvarázsolnak.

A zöldterületek fejlesztésébe a lakókat is jobban bevonná. – Sok helyen el tudnék képzelni gyógynövényes, fűszernövényes ágyásokat, kisebb gyümölcsöket. Itt a lakótelepen két épület közé például én ültettem epret. Ez is lehetőség arra, hogy az idősebbek elfoglalják magukat, a fiatalabbak pedig megtapasztalják, milyen egy növény, mielőtt a boltok polcaira kerül.

Komposzt vagy darálék? – A hulladék újrahasznosítása másképp

– Egyre több városban igényelhet a lakosság komposztálóládát. Százhalombattán azonban még nem elérhető ez a lehetőség?

– Komposztálóládánk nincs, és bár a komposztálás jó dolog, számomra egy kicsit mesterkélt ez a „ládába zárás” – mondja. – Én inkább a természetes módszerek híve vagyok. Ha valaki beruház egy kerti darálóra, azzal a zöldhulladékot mulcsá ala-

kíthatja, ami később ugyanúgy komposztálódik. Csak éppen ez kézzelfoghatóbb, gyorsabb eredményt ad, ami ma sokaknak fontos.

A zöld tudatosság az óvodában kezdődik

– Felmerül a kérdés: nevelhetők-e a gyerekek környezettudatosságra, van-e erre tér, szándék, lehetőség?

– Szerintem kevés kapcsolatunk van a zöldfelületekkel. Elmegyünk mellettük, legfeljebb megállapítjuk, hogy szép, aztán továbbmegyünk – válaszolja. – Pedig lenne mit csodálni. Például itt, a hivatalnál van egy petúnia, gyönyörű lazac színe van, és ahogy nyílik, változik az árnyalata. De senki nem nézi meg igazán.

Az óvodákban viszont pozitív a tapasztalat. – Ők kérdeznak, tanácsot kérnek, próbálják a gyerekeket a növényekhez közelebb vinni. Az iskoláknál ez már kevésbé működik.

Ajtó nyitva – csak kérdezni kell

A főkertésznek nincs hivatalos fogadóórája, de ez nem jelenti azt, hogy ne lenne elérhető.

– Félfogadási időben bárki bejöhet a hivatalba, kérdezhet – mondja. – Van telefonszámom (06-23/542-274), lehet hívni. És persze sokszor kint vagyok terepen is, hiszen a munkám része, hogy lássam, mi történik a városban.

–JEL–

Szabó Gábor beszámolója

A képviselő naplója

Június 14. Megtelt az óvárosi focipálya a Százhalombattai VUK SE családi napján, ahol különböző ügyességi vetélkedőn vehettek részt a szakosztályok fiataljai és a szüleik.

A Pitypangos Óvoda utcabálján először szórakozhattak, táncolhattak a megjelentek, érdeklődők a lezárt Poroszlai Ildikó utcában az óvárosi tagóvoda előtt. A remek hangulat csak fokozódott a lemenő nap fényében, ezúton gratulálok az ötletgazdának és a kivitelezésért a kollektívának.

Június 15. Miközben az óvárosi focipályán a bolhapiacra lángosozhattak a megjelentek, addig a Dunaparton a Sirály játszótér közelében tartotta a sütögetős, piknikezős, ismerkedős délutánját a Battai Motorosok Egyesület.

Örömmre szolgál, hogy a különböző kis közösségekben zajlik az élet, hiszen az emberi kapcsolatokat rendkívül fontosnak tartom napjainkban.

Június 18. Óvárosi lakosokkal a Polgármesteri Hivatalban a Főépítész Asszonynál jártunk, aki tájékoztatta Öket az elterjedő hőszivattyúk okozta zajhatásokkal kapcsolatban.

Június 21. Múzeumok éjszakája a Régészeti Parkban, ahol számos programmal várták az intézmény dolgozói az érdeklődőket.

Egyre nagyobb az érdeklődés az Omega Sportcentrum tematikus estéire, ahol egyre többen kapcsolódnak ki, így egy igazán remek közösségi színtér vált az Erőmű úti komplexumból.

Június 22. Az Úrnap körmenetére az Óvárosban, idén is méltóképpen készültek a sátordíszítők, köszönet jár ezért a közreműködőknek.

Az 5 éve működő társulat a Thália Batta Tanoda *Dzsungel* könyve c. előadására megtelt a nézőtér a Barátság Kulturális Központban, ahol a fantasztikus este végén percekig tartó vastaps volt a jutalma a színészpallóknak.

Június 23. Megkezdődtek a nyári tábo-

rok a Zenálkó Etel Óvárosi Községi Házban, ahol idén is az EU Nyelvstúdió, Thália Batta Tanoda, Batta Balett Stúdió, Anna Dance Company növendékei töltik meg a házat.

Június 25. Pénzügyi, Egészségügyi és Szociális Bizottság ülésén közel 30 napirendi javaslatot tárgyaltunk át és alkalmanként módosításokkal javasoltunk elfogadásra a Képviselő-testületnek.

Június 26. A Képviselő-testületi ülés legfontosabb napirendje között említeném a 2025.évi költségvetési rendeletének módosítása, egészségügyi és szakellátással kapcsolatos döntések, bővebben a www.battanet.hu oldalon olvashatnak, valamint a <http://onkormanyzati.tv/szazhalombatta-onkormanyzat> weboldalon tudják megnezni.

Június 27. A Szent László napi ünnepséget a Római Katolikus Plébánia megbízásából Németh István szervezte, ahol megemlékezés, koszorúzás, Szent László Díj átadás, dicsőítő ének, könyvbemutató és borkóstoló is várta az érdeklődőket.

Június 28. IV. Óvárosi Bringatúra került megrendezésre, ahol több mint félszázan gondolták, hogy teljesítik a távot, ami után tombola sorsoláson részesült MINDEN ke-

rékpáros. KÖSZÖNET a felajánlókak: TESCO GLOBAL Zrt. Százhalombatta, Érdi Rendőrkapitányság, Üveghegy Kiadó.

Az Óvárosi Búcsú további programjairól külön cikkben olvashatnak. Köszönöm javaslataikat, véleményeiket, keressenek ezután is bizalommal a szabogabor@mail.battanet.hu e-mail címen vagy 06-20/222-2930 telefonszámon.

Kellemes nyári élményeket kívánok minden kedves olvasónak!

Köszönöm a javaslataikat, véleményeiket, keressenek ezután is bizalommal a szabogabor@mail.battanet.hu e-mail címen vagy a 06-20-222-2930 telefonszámon.

Kellemes nyári élményeket kívánok minden kedves olvasónak!

Szabó Gábor
képviselő

A Százhalombatta Római Katolikus Plébánia az Óvárosi Szent László templom mellett (2440 Százhalombatta, Szent László u. 62.) meghitt környezetben

urnahelyeket kínál.

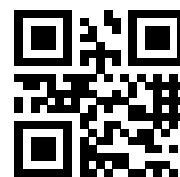
Kérdéseikkel, valamint az urnahelyek megváltásával kapcsolatosan érdeklődni a Szent István Templom Irodájában lehet. (Százhalombatta, Szent István tér 11.)

Hivatali időben: hétfő, szerda, péntek 17 – 19 óráig, vagy a 06-23-951-323-as telefonszámon.

Százhalom Online

KÖZÖSSÉGI, KULTURÁLIS, KÖZÉLETI MAGAZIN

🏠 CIVIL KURÁZSI ITT ÉS MOST PORTRÉ KULTÚRA SZERBEK EGYSZER VOLT SZOMSZÉDOLO 100HALOM 🔍

Itt és most

Kiemelt

Horgász a pácban

2025.06.12. 📌 hírhalom

A képviselő naplója

2025.06.12.

Egy lokálpatrióta emlékei XXV.

2025.06.12.

Más szemmel A szarajevói merénylet

2025.06.12.

Ficánka és népmese a könyvtárban

2025.06.12.

Itt és most

Kiemelt

Horgász a pácban

2025.06.12. 📌 hírhalom

A képviselő naplója

2025.06.12.

60 éves a Dunai Finomító

2025.06.12.

„Hazatérés” a finomítóhoz

Legújabb cikkek

Horgász a pácban →

Battaiak a 96. Ünnepi Könyvhéten

Könyvek között a Vörösmarty téren

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése 2025. június 12-e és 15-e között immár 96. alkalommal rendezte meg az Ünnepi Könyvhétet. Az elsőt – Supka Géza kezdeményezésére – 1929. május 12-e és május 20-a között tartották meg. Az olvasók azóta is évről évre találkozhatnak kedvenc íróikkal, akik közül ma már néhányan iskolai tananyaggá váltak, másokat pedig – méltán vagy méltatlanul elfeledett az utókor. A legnagyobb múltú és legnépszerűbb magyar könyves seregszemlének idén a Vörösmarty tér, illetve a szomszédos Vigadó tér adott helyszínt.

Száznegyven standot állítottak fel, amelyeknél négy nap alatt 1100 dedikálást tartottak, emellett könyvbemutatók, pódiumbeszélgetések, koncertek színesítették a programot. Az olvasók Baranyi Ferentől Spiró Györgyig, Ágh Istvántól Tóth Krisztináig számos ismert, népszerű, már-már klasszikusnak számító szerzővel találkozhattak. A dedikálók közül a legnagyobb sor azonban Leiner Laurára várt. Tizen- és huszonéves fiatalok pokrócokkal, nyugágyakkal, és persze könyvekkel felszerel-

kezve érkeztek az eseményre. A szombaton 16 órakor kezdődő dedikálás kezdetét már délben hosszú sor várta. Az olvasás talán mégsem ment ki teljesen a divatból...

Százhalombattai szerzők és a könyv ünnepe

A rendezvénynek régóta vannak százhalombattai vonatkozásai is. A városban élő vagy Százhalombattához kötődő szer-

zők, illetve könyves műhelyek aktív részei a programnak. Az Üveghegy Kiadó pavilonjával nyolcadik alkalommal találkozhattak az olvasók. A százhalombattai székhelyű vállalkozás elégedett a forgalommal, különösen sokan vásároltak gyerekkönyveket – tőlük is, másoktól is.

A kiadó idei kínálatában Fazekas István több könyve is helyet kapott, köztük a telpülés múltját plasztikusan megidéző *Nagy idők városa* című eseményjáték, vagy a *Beszélgetés a mi időnkőről* című interjúkötet, amelyben a szerző ismert művészek, tudósok, közéleti személyiségek sorában helyi alkotókat és intézményvezetőket is megszólaltatott. De meg lehetett vásárolni az idén 94 éves Fazekas Major Gizella haikugyűjteményét, az Arany János Általános Iskola és Gimnázium matematika tanáraként is ismert Solti Györgyi novelláskötetét, és több antológiát, amelyekben a Hamvas Béla Városi Könyvtár nyugalmazott munkatársa, Baka Györgyi művei is helyet kaptak.

Az Üveghegy Kiadó alkalmanként könyvárusítási, illetve dedikálási lehetőséget biztosít olyan szerzőknek is, akik nem

náluk jelentették meg munkájukat. 2024-ben így dedikálhatta #Kilencvenkilenc című bűnügyi regényét az Ünnepi Könyvhét Nagy-Rakita Melinda, idén pedig Benedek László Az evangéliumi spiritizmus című nagyívű munkáját.

Tarka színpadok és tudományos kabaré

A 96. Ünnepi Könyvhét hivatalos listájának fontos darabja volt Véghelyi Balázs Tarka színpadok című könyve, amelynek alcíme: Irodalom és közélet a korai pesti kabaréban. Az Üveghegy Kiadó gondo-

alkotó munkájának eredménye. A Tarka színpadok a pesti kabaré születésének körülményeit vizsgálja az első világháborúig tartó időszakban, amikor – mások mellett – Ady Endre, Babits Mihály, Gárdonyi Géza, Karinthy Frigyes, Kosztolányi Dezső és Móricz Zsigmond művei is elhangzottak a budapesti kabarészínpadokon. A rövidebb-hosszabb jelenetekből, szonokból és kuplékból, illetve az önálló műfajja nemesebb konferálásokból élénk tárul a századforduló Budapestje – utcáival, tereivel, parkjaival, és a benne élő emberekkel: kétes hitelű politikusoktól moziba járó városi legényekig, kávéházak teraszán csevegő

zásában megjelent monográfia a szerző 2024 őszén, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen megvédett doktori disszertációjának könyvváltozata: nyolc év kutató- és

úrihölgyektől gangok félhomályában álmódosító cselédlányokig. Véghelyi Balázs könyve a téma első tudományos igényű, de a szélesebb olvasóközönség figyelmé-

re is számító feldolgozása. A kiadványt a szerző a Vigadó téren dedikálta, a Vörösmarty téri színpadon pedig – Bozók Ferenc író közreműködésével – könyvbemutató beszélgetésre is sor került.

„Az olvasás szabadságot ad” – a könyvhét üzenete

Gál Katalin, a szervező MKKE elnöke június 12-ei megnyitó beszédében úgy fogalmazott: „Ragaszkodunk kell ahhoz a felismeréshez, hogy a könyvhöz való hozzáférés nem kiváltság, hanem alapvető emberi jog. Az olvasás nem csupán tudást ad, hanem szabadságot is. És amíg van, aki ír, van, aki kiad, aki olvas – addig van remény.” Ehhez Százhalombattáról is hozzájárultak néhányan: íróként, kiadóként és elkötelezett olvasóként.

Szent László Napi Búcsú

Százhalmobatta-Óváros, 2025. június 27.

A Szent László Napi egyházi ünnepségekről Németh István egyházközségi képviselő-testületi tagot kérdeztük.

N.I.: – 2017. június 27-e óta minden esztendőben ünnepi megemlékezést tartunk a Szent László szobornál, a templomunk védőszentjének tiszteletére. A Plébánia részéről az ünnepségek megszervezése, a műsorok összeállítása az én feladatom volt, amelyet egyeztettem a Plébánia képviselő-testületével.

Az ünneplés rendje: ünnepi beszéd, koszorúzás, majd műsor a templomban. Az ünnepség alkalmas arra, hogy a „Szent László” Díjat ezen a napon adjuk át. A Díj

feltétele, hogy a személy, aki kapja, aktívan vegyen részt az egyházközség életében, tevékenységében aktív szerepet vállaljon, a helyi hagyományok fenntartásáért, új hagyományok teremtéséért és az ifjúság nevelésében, hasznos idejének eltöltésében is a helyi közösséget építve.

A KÉSZ tagsága 2025-ben Kedves Patrikot tartotta erre legalkalmasabbnak. Társaival készített egy filmet önéletről „Együtt” címmel. A COVID alatt készült, témája pedig egy mese volt, amatőr résztvevőkkel és szereplőkkel. A film a közösségi életről szólt, annak visszasságairól.

2024-ben a Passió különleges feldolgozása követte Kedves Patrik rendezésében.

Az ünnepi szentmise a Szent László templomban ezt követően vasárnap volt.

A szereplők kiválasztása, betanítása, a próbák levezetése is rá hárult. Közel 50 szereplős volt a Passió.

A KÉSZ szervezettel megalakított a fiatalok számára egy közösséget, ifjúsági tagozatot. A Díjat annak reményében kaphatta meg, hogy az idő múlásával az idősök szerepét a városi ifjúság át tudja venni.

A koszorúzás és Díj átadás után a Szent László templomban Domonkos László legújabb könyvének ismertetése történt az író részéről, az „Ér mellékén” címmel. Bár nem-

zeti irodalmunk kiválóságainak szülőhelye a táj, mégis keveset tudunk róla. Nem ez az első, hanem sokadik kötete az írónak, amely az elcsatolt országrészek bemutatásáról szól és különleges jelentőséggel bír.

Az előadást megelőzte Ambrus Orsolya Szent Lászlót dicsőítő éneke, melynek középkori szerzője ismeretlen. Előadása tiszta, friss énekhang volt, zenei kíséret nélkül.

A program befejezéséként a Zenálkó Etel Községi Ház árkádjá alatt „szeretettelvendégséggel” zárult. A terített asztalokon Heit Lóránt bihardiőszegi (Érmellék) bortermelő pincészetéből származó borokat kóstolhattunk.

Szegedinác Anna

Óvárosi Kulturális Napok

Százhalombatta-Óváros, 2025. június 28.

Délelőtti program:

Sz.A.: Szombaton délelőtt 10 órára fel-sorakoztak a résztvevők kerékpárjaikkal a Szent László téren, a negyedik alkalommal megrendezett Bringatúrára. Az Érdi Rendőrkapitányság autói felvezetéssel és kísérőként, valamint egészségügyi kocsis kísérte el a hagyományos útvonalon a kerékpárosokat. A nyári meleget enyhítette egy kis szél, így együtt, egymásra is figyelve 45 perc alatt bringázott végig az 55 fős lelkes csapat a kijelölt úton.

Visszaérkezéskor villáminterjúkat kértem, megszólítottam egy családot, a részvételük-ről kérdeztem. A két kicsi gyermek a szülők mögött ültek a kerékpárokon.

– Lázárék vagyunk – apa, anya, Izabella és Márton. A Matta-kerből jöttünk.

A gyerekeket kérdeztem, hogy tetszett a bringázás és megdicsértem őket a részvételért. Marcinak nagyon tetszett, de Izabellának a meleg miatt nem.

Utánuk Kelemen Tamást kérdeztem a részvételéről.

– Harmadik alkalommal veszek részt a Bringatúrán, egy kimaradt. Egyedül jöttem és a faluból. Nagyon kitartó vagyok.

Végül Szabó Gábor képviselőt is megkérdeztem.

– Negyedik alkalommal szerveztük meg. Sok ajándékot kaptunk támogatásként: Az Érdi Rendőrkapitányságtól a kíséret mellett láthatósági kiegészítőket, tollakat, a Tesco Globál Zrt-től bicikli kellékeket, amelyeket én válogathattam össze a felajánlott támogatásért. Az Üveghegy Kiadótól, Véghelyi Balázstól pedig könyveket kaptunk. Sok

volt a felajánlott ajándék, így többet is adhattunk a résztvevőknek. Öröm, hogy sokan eljöttek, családostok, gyerekek, fiatalok és felnőttek is, emelve a Bringatúra fényét.

Örömmel láttam a résztvevők között Loós Attilát és Kővári Lacit is. Laci azt mondta, valószínű ő a legidősebb résztvevő.

Délutáni programok:

Délután 16 órától a Hamvas Béla Városi Könyvtár, a „Matrica” Múzeum és Régészeti Park és a Pesovár Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola szervezett játékos programokat a gyerekeknek.

A Városi Hamvas Béla Könyvtár munkatársait interjúvoltam meg először. Takács Anita mondta el, hogy ketten jöttek Kollár Sárával és ahogy én láttam felváltva játszottak a gyerekekkel a többféle választási lehetőség közül. Takács Anita adott tájékoztatást a programjukról:

Színes óriás társasjátékot hoztunk gyerekeknek és felnőtteknek is, azon végig kell menni. Dobókockával dobhattak a gyerekek, így haladtak előre a táblán. A szám mutatta meg a kérdést, amire válaszolni kellett. A győztesek ajándékkönyvek-

ből válogathattak. Hoztunk színezőket és könyvjelzőket is.

A Múzeum munkatársai is hoztak játékokat a gyerekeknek. Petró Magdolna és Németh Mrika mindketten a Régészeti Park és „Matrica” Múzeum külsős munkatársai. Petró Magdolna adott tájékoztatást:

Körmönfonást hoztunk magunkkal, amit mindenhová elviszünk, mert a gyerekek nagyon kedvelik. Ezen kívül lehet poncolást tanulni nálunk, rézlapokra poncolnak ere-

deti őskori motívumokat. Bár a gyerekek kedvelik, most az agyagunk elfogyott nem tudtunk magunkkal hozni.

A harmadik program a gyerekeknek a Pesovár Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola ügyességi játékaik voltak, és ahogy láttam, nagyon népszerűek. Célba-dobás mellett – egy palánkon lyukba kellett dobni a labdát – és ki lehetett próbálni a gólyalábakon való járás nehézségeit is.

Kislányok karikákat dobáltak rudakra.

A gyermekprogramok mellett délután 17 órakor kezdődtek a színpadi produkciók. Elsőként László Anikó mutatkozott be, majd 17.30-kor a Dobiskola.

Az iskoláról Buzás György oktatót kérdeztem.

– A Metronóm Dobiskola 2007. dec-

ember 1-jén indult. A tanítványok száma folyamatosan gyarapodott az évek folyamán, jelenleg 55 növendékem van. Ennél többet az iskola jelen állása szerint nem is tud befogadni. A dobiskolában eltöltött

Eredics Vince: A nevünk mozaikszó, a keresztnevünk kezdőbetűjéből áll. 2017 óta az ikrekkel, Zetelaki Gáspárral és Zetelaki Dániellel egy országos népzenei versenyen való sikeres szereplés követően elhoztunk

nulságos meséket a felnőtteknek is.

21 órakor a Trixie Rubato koncertjén nem csak a melegtől lett forró a hangulat, de a közismert, közkedvelt külföldi és magyar dalokra táncra-pendültek, vagy velük énekelt a közönség. Remek hangulattal alapozták meg az éjfélig tartó utcabál hangulatát, teltház mellett, melyet Brendák P.J. követett el.

A zenekarról Kiss Péter vezetőt kérdeztem meg.

– A Trixie Rubato egy százhalombattai kötődésű, hobbi zenészekként együtt zenélő formáció, amelyet jómagam, mint dobos és zenekarvezető alapítottam meg 2017-ben. Tagjaink évek óta barátok, rutinos helyi zenészek és képzett zenetanárok, akik különböző zenei stílusokban is rutinosan mozognak.

Zenei repertoárunk igen széles, a különböző korosztályok zenei ízlésének figyelembevételével összeállított 70-es, 80-as, 90-es évek magyar és nemzetközi pop slágereit tartalmazza, latin, funky, retro, disco, jazz, swing, örökzöld slágerek, könnyű rock, akár háttérzene vagy tánczene jelleggel.

Ahogy a zenekar neve is sejteti: a „rubato” a „szabad tempójú” játékra utal, ami tükrözi fellépéseik laza, örömmzenélős hangulatát.

tanulási idő teljesen változó, van, aki pár hónapig, évig jár, és van olyan is, aki már több mint 10 éve a csapat tagja. Maga a dobiskola helye egyelőre csak azt tudja kiszolgálni, csak jómagam tudjak tanítani, de reméljük ez majd a jövőben bővülni fog.

A tanítványok korosztálya teljesen változó. Az alsó korhatár kb. 4,5 év. Felső korhatár nincs. Vallom, hogy a dobolás elkezdése nem korhoz kötött. Felnőttek sokszor jönnek hozzám azért, hogy kikapcsolódjanak.

A koncentrációt, mozgás koordinációt hatékonyan tudja fejleszteni a dobolás. Ez igaz a többi hangszerre is, de a dob erre egy hatékonyabb hangszer, mert a négy végtagunkat mozgatjuk és ez által jobban fejleszt.

Fellépések 2010 ben kezdődtek el. Eleinte kisebb műsorokat adtunk, és ez az évek folyamán fejlődött a mai szintre. A környékbeli rendezvényekre szoktunk meghívást kapni, ezeknek igyekszünk eleget tenni. A gyerekek mindig nagyon várják ezeket az eseményeket. Általában tavasszal és ősszel szokott több fellépés lenni, nyáron itt is szünet van, télen pedig a tanulása a főszerep, mert ezzel tudnak a tanítványok fejlődni.

*

18.30 órakor a Pesovár Ferenc Alapfokú Művészeti Iskola pedagógusai és diákjai a kicsiket hívták táncolni tanulni a színpad elé.

19.15-kor kezdődött a ViGaD Zenekar fellépése, hogy felfedezzük a délszláv zene világát a zenekar sodró lendületű muzsikájával.

A zenekarról és az előadásról vezetőjüket kérdeztem. – Honnan a vidámságot sugalló név?

három különdíjat. A MOL Alapítvány tehetségkutató versenyén lettünk győztesek. Három koncertre nyertünk akkor lehetőséget. A nevem szerb eredetű, a felmenőim között volt szerb pópa is. A rokonaim Pomáz, Szentendre, Budakalász településeken élnek. Édesapám a Vujicsics Együttes vezetője, aki a táncház mozgalom idején kezdett

el tanítani. Bennünket is ő oktatott. Előadásainkban szerb, horvát, macedón és a teljes balkáni dallamkincs szerepel. A népzene a mai ember számára elfogadható módon közvetítjük. Az óvárosi programon elhangzottak ismert szerb, horvát dallamok és az új lemezünkről is megszólalt egy kisebb összeállítás. Ma öten voltunk, vendégként szerepelt velünk Eredics Benjamin, a bőgőn pedig Budai Bence.

*

20.15-kor Kovács Mariann „Kidőlt kemence bedőlt oldalán” címmel mondott ta-

Többször léptünk már fel Százhalombattán, illetve más városi rendezvényeken, de több koncerten is láthattak bennünket a Papp László Sportarénában.

*

A búcsún, ahogy máskor sem, nem hiányzott a büfé, az enni és innivaló, a lángos, a fagyi és persze a gyerekeknek a játékok vásárlása sem. Elmondhatjuk 2025-ben is egy jóhangulatú Óvárosi Kulturális Napokat sikerül megteremteni.

Szegedinác Anna

László Ani papírszínháza

„Egyedül nem lehet, csakis együtt veletek!”

Animilne néven lépett közönség elé László Anikó június 28-án az Óvárosi Napokon, ahol papírszínház-mesével gazdagította a családi programok sorát.

- Mi ez az új név?

- Ez ugyan régi nevem, de most elővettem a privát zónából, és ezen a néven kezdek valami újat építeni. A X. Battai Könyvünnep volt az utolsó munkanapom a Hamvas Béla Városi Könyvtárban, ezentúl szabadúszóként szeretném – körülbelül – ugyanazt csinálni, mint amit gyerekkönyvtárosként: kultúrát közvetíteni. Ennek legfőbb eszköze számomra továbbra is a papírszínház.

Nagyon sokat köszönhetek a könyvtárnak, többek között azt is, hogy megismertem ezt a mesélési formát, kidolgozhattam és kipróbálhattam, hogyan építhetek fel egy komplex foglalkozást köré. Nagyon hálás vagyok a Barátság Kulturális Központnak is, hogy itthon próbálhattam ki magam először, mint „Kultúrnagy”, azaz intézménytől független kultúraközvetítő.

- Milyen mesét hoztál, és hogyan állt össze a program?

- Amikor megkaptam a felkérést, számomra sem megmagyarázható okból, egyből a *Hogyan nőtt nagyra az égbolt* című indián népmese jutott eszembe. Aztán tudatosan is rátaláltam az összefüggésekre: az Óvárosi Napok egy közösségi esemény, a mese a közösség erejéről szól. Ilyenkor – amikor készülök egy-egy papírszínház-foglalkozásra – mindig végig kell gondolnom, milyen korosztályra számíthatok, milyenek a körülmények, mit szeretnék átadni az előadással. Ehhez találok ki, milyen játékokkal vonjam be a közönséget, milyen kellékeket, zenéket fogok használni.

Utóbbi most adta magát: bennszülött indián dallamokat tettem be a háttérbe. A történet lényege, ha úgy tetszik, üzenete, hogy összefogással, kitartó hittel bármit

elérhetünk. Akár azt is, hogy az alacsony égbolt, ami alatt meggörbült fák, meggörnyedt emberek hajladoznak az idők kezdete óta, végül felemelkedjen. A bevezető játékban tenyérrel az ég felé egymás kezébe tettük a kezünket, és egy versikét mantrázva varázsolni kezdtünk. Tenyérrel tenyérre körbeadogattuk az összetartozás erejét, és a mondóka is arról szólt, hogy csakis együtt tudjuk megemelni az eget.

papírszínház-mesélő lenni, és a csatakiáltásunk úgy hangzott: *kamishiba!* Mégpedig azért, mert ez a mesélési forma Japánból érkezett hozzánk, és ott így hívják a papírszínházat.

- Hogy fogadta a közönség a játékot, a mesét?

- Érdekes tapasztalat, hogy mennyire visszafogott lett a közönség az utóbbi időben. Ez nem csak az én foglalkozásaimon

Ahogy mondtam, miközben készültem erre a programra, több „jelet” is kaptam, amit felhasználhattam. Néhány nappal az előadás előtt repült fel Kapu Tibor az űrbe! Ráadásul egy olyan Széchenyi István idézettel üzent, ami ugyancsak rímelt mindarra, amiről szólni szerettem volna a papírszínház-mese kapcsán. „Egynek minden nehéz, soknak semmi sem lehetetlen.”

Megkérdeztem a közönséget, kinek mi a vágya, és volt aki azt mondta, hogy űrhajós szeretne lenni. Aztán összefogással (és egy csatakiáltással) mindenkinek adtunk egy lendületet, hogy sikerüljön elérnie a célját. Én azt mondtam, szeretnék a legjobb

van így, (mert akkor azt gondolhatnám, hogy bennem van a hiba, ami persze így sem kizárt), de sokszor más, interaktivitást kívánó helyzetekben is, főleg, ha kevesen vannak. Mintha az emberek zavarban lennének, nehezen kapcsolódnak be, nehezen oldódnak.

Ezen szeretnék dolgozni, hogy úgy tudjak felépíteni egy-egy foglalkozást, hogy ne legyen más opció a közönség számára, mint bevonódni, együtt nevetni, énekelni, és ha a mese úgy kívánja, akár kiabálni. Hiszen ez lenne a lényeg: együtt vagyunk csak képesek megemelni az égboltot.

Jankovits Márta:

Élet a Duna mentén

I. rész

A nyár, amikor minden más lett

Az az augusztus különösen forró volt. A Duna vize is alig hűtötte le a lábakat, s a mezőn dolgozók homlokáról patakokban folyt az izzadság. Anyám akkor már negyvenkét éves volt, s úgy tűnt, a hőség ezúttal végképp kifog rajta. Bármennyire is edzetté tette a föld, a cséplőgép melletti mázsálás, a tikkasztó nyarak hosszú sora, most valami más volt. Fáradtnak érezte magát, gyakran émelygett, a gyomra is rakoncátlanodott. A női bajok is elmaradtak – de ő csak legyintett: biztos a kor teszi.

Hogy enyhítse a szenvedést, még Kolcza Margit nővért is rábeszélte egy kis dunai fürdőzésre. Margit, apáca nevén Redenta, akkoriban még Százhalombattán szolgált, ahogyan Visi Mária nővér is, aki nemcsak angyali hangon énekelt, de mesterien játszott a harmóniumon is. Ezekben az időkben templomi szolgálatot még vállalhattak az apácák, de fürdőruhában mutatkozni asszonyhoz – különösen egyházihoz – méltatlan volt. Így történt, hogy csónakba szálltak, s lecsorogtak a tőköli oldalra, jóval a falu alatt, ahol senki nem láthatta őket. Ott, a bokrok takarásában, a hűvös vízben végre megkönnyebbülhettek.

Anyám nem értette, miért viseli most ennyire nehezen a meleget. Ő, aki egész nyáron a határban dolgozott, fejben számolt gyorsabban, mint más papíron, most legszívesebben csak feküdt volna az árnyékban. A nyugtalansága pedig egyre nőtt.

Pesten, a Baross utca 108. szám alatt, nagyobbik lánya, Ilonka élt a férjével és kétéves kislányukkal, a harmadik Ilonkával. Anyám végül úgy döntött, ideje orvoshoz fordulni, így Ilonkával együtt elment a nőgyógyászhoz. A vizsgálat után sápadtan lépett ki a rendelő ajtaján.

– Baj van, anyuka? – kérdezte Ilonka aggodva.

– Baj az nincs, kislányom... csak... februárra kistestvéred születik – mondta anyám csendesen.

Hogy örömkönnék vagy aggodalom ült-e ki először Ilonka arcára, nem tudni. De az biztos: anyám nem fogadta kitörő örömmel a hírt. Egy huszonhárom éves lánya volt és egy tizenhat éves is – mit kezdjen most egy újszülöttel?

Apám viszont, úgy mesélték, repesett az örömtől. Végre – gondolta – itt a fiú! Világéletében fiút akart, és most, hogy már két lánya és egy lányunokája is volt, a fiúgyermek gondolata felért egy beteljesült álommal. Nem értette – talán nem is akarta érteni –, mi játszódhat le anyám szívében.

Egy faluban, ahol a lányok fiatalon mentek férjhez és korán szültek, anyám talán szégyellte is a helyzetét. Ám mélyen hívó lévén végül belenyugodott: az Úr akarta így. A család lassan-lassan átrendezte gondolatait, s izgatottan várta a jövevényt.

Egy faluban, ahol a lányok fiatalon mentek férjhez és korán szültek, anyám talán szégyellte is a helyzetét. Ám mélyen hívó lévén végül belenyugodott: az Úr akarta így. A család lassan-lassan átrendezte gondolatait, s izgatottan várta a jövevényt.

A hóval érkező új élet

1951 februárja kemény telet hozott. A decemberi hó már betemette a földeket, s a Duna jeges páncélja vastagon borította a vizet. Hideg volt, igazi, régi vágású tél,

zett mindent előkészíteni. Tudta, mi kell egy várandós nőnek, főleg ilyen állapotban. Megfőzte anyám kedvencét, a kocsonyát, s az vacsorára jólesett. Ám az éjszaka nem hagyta sokáig pihenni őket: megindultak a fájások. A kórházi csomag már készen állt, így gyorsan elindultak.

Hétfő reggel, pontban hét órakor világra jöttem. Egészségesen, rendes súllyal, hosszúsággal – ahogy az orvos mondta. Csak épp az nem volt rendben, hogy lány lettem, nem fiú. Apámnak megint nem jött össze a nagy álmom. Egy újabb kislány. Márta.

Otthon, még indulás előtt megbeszélték, hogy apám a vonat kanyarjánál figyelje majd Gizike jelzését: ha fiú, integet, ha lány, akkor nem. A vonat jött, apám türelmetlenül lesett – de Gizike nem integetett. A válasz egyértelmű volt. Apám, haragjában, földhöz vágta a kalapját, s meg sem várta Gizikét. Elindult haza, dühösen, csalódottan.

(Illusztráció)

olyan, amelyet már alig ismerünk. Vasárnapra esett február 11., amikor anyám útnak indult Gizike lányával Pestre, a Baross utca 108. alá. Akkoriban minden út gyalog kezdődött és úgy is ért véget – onnan a szülészeti klinika már csak egy rövid séta volt.

Ilonka, anyám idősebbik lánya, igyeke-

Ez a harag azonban nem tartott sokáig. Mártikát – engem – hamar körülvette a szeretet. Ilonka férje, Medgyesi Imre lett a keresztapám, egyben sógorom is, s egy csapásra a legmegbízhatóbb ember a világon. Mindenki más nevet akart: anyám Máriát, apám Mártát, a nagymama Aran-kát. Ő morgott a lehangosabban a Márta

név hallatán: „Olyan, mint a Márton. Miféle név az?” Végül kompromisszum született. Így lettem Márta, Mária, Aranka – három névvel megáldva, vagy megterhelve, attól függ, honnan nézzük.

A nővéreim, Ilonka és Gizike, akkor 24 és 17 évesek voltak. Az egyik már anya, a másik épp nagylánnyá serdült, s most egy csecsemő került melléjük – az anyjuk gyermeke, az ő testvérük, de mégis szinte inkább unokahúg. E furcsa családi viszonyok között születtem meg, s rögtön nagynéni lettem a nálam idősebb unokatestvéreknek. Ilonka lánya, a harmadik Ilonka két és fél éves volt, amikor én megszülettem, de rang szerint én voltam a nagynénje.

Az asztalnál azonban nem a rang döntött. Karácsonykor, húsvétkor, búcsúkor a család tizenegy tagja ült az asztal köré. A nagy asztalnál a felnőttek kaptak helyet, a kisebbnél a gyerekek. Bármilyen furcsa is volt a szereposztás, engem mindig a kicsikhez ültettek – mégiscsak gyerek voltam, rang ide vagy oda.

Keresztség és közös mindennapok

A keresztelő sem volt egyszerű menet. Családon belül kellett mindent elrendezni, mint annyi mást is. Nem volt ritka az ilyesmi abban az időben – ahol a rokonság nagy, ott mindenre akadt valaki. Egy nagynéni, aki vitt; egy sógor, aki keresztapává lépett elő; egy anyós, aki névadási jogát gyakorolta. A nevek, a gesztusok, a tisztségek mind egy szorosra fűzött világ darabjai voltak. Ott, a Baross utcában, ahol idővel néha többen is laktunk egyszerre, az élet gyakran összeszorult, de sosem lett szűk.

Anyám a várandósság alatt is sokat szenvedett az epéjével – nemcsak a meleg, nemcsak a terhesség, de ez a belső fájdalom is gyötörte. Végül orvosi beavatkozás lett belőle: meg kellett operálni. Akkoriban nem volt kérdés: aki lábadozik, azt nem hagyják magára. Anyám tehát a fővárosi lakásba költözött, félévre, míg ki nem erősödik. Így kezdődött az a különleges kapcsolat, amely egész életemet végigkísérte – a keresztapámmal, Medgyesi Imrével.

Ő volt az, akiben feltétlenül bíztam. Már egész kicsi koromtól. Volt benne valami rendíthetetlen derű, valami biztonságot sugárzó kedélyesség, amitől úgy éreztem: ha ő ott van, baj nem történhet. Rettegtem a mennydörgéstől, a villámlástól, de ha ő a közelemben volt, már nem féltem. Egyik nyáron egy csúnya vihar szakadt ránk, bent ültünk a kisszobában, ő egy sámlira

telepedett, én meg – lehunyt szemmel – a vállához bújtam. Úgy hallgattuk a dörgést. Vagy inkább: úgy hallgattam, ahogy ő nem hallgatja. Mert ő mindig füttyörészett, még hajnalban is, amikor munkába indult.

Egyik reggel a ház előtt összefutott a szomszédoddal, aki nem állhatta meg szó nélkül a jókedvét:

– Medgyesi úr, mitől ilyen virágos a kedve hajnalok hajnalán?

– Megvan rá minden okom – felelte nevetve. – Képzeld, a sógornőmmel aludtam az éjszaka.

– Hány éves a sógornője? – kérdezte mehökkenne a szomszéd.

– Három – válaszolta. És az egész ház jóízűen nevetett.

S hogy miért is szerettem én ennyire ezt a férfit, aki egyszerre volt keresztapa és sógor, családfő és vidám társ? Talán éppen ezért. Mert egyszerre tudott szigorú és játékos lenni, megbízható és hóbortos. Mert mindig volt ideje egy mosolyra, egy ölelésre, egy viccre, amit egy hároméves is megért. Ő lett az a felnőtt, akiben először és talán utoljára, feltétlenül megbíztam.

A kis szökevény

Battán nemcsak otthonról szöktem meg, hanem az óvodából is. Ott, ahol ma egy zöldéségbolt áll, valaha egy udvar húzódott, vaskapuval, amelynek egyetlen célja volt: megakadályozni, hogy a gyerekek kiszökjenek az utcára, főleg a Duna felé, mert ott egy lejáró vezetett a vízhez. A kapu hatalmas volt és súlyos – úgy tűnt, mintha semmi sem tudná áttörni. De engem nem olyan fából faragtak, aki egy darab vas miatt megretten.

Tudtam, hogy aznap ebédre paradicsomleves lesz. Rádadásul ebéd után még aludni is kellett volna. Ez a két „borzalom” együtt bőven elegendő ösztönzést adott ahhoz, hogy akcióba lépjek. Valahogy – talán egy óvatlan résen vagy egy nyitva hagyott ajtórésen – sikerült kisurrannom. A többiek bent maradtak, én viszont útnak indultam, a magam kis szabadságharca felé.

Sajnos nem jutottam messzire. Már a szerb templom előtt elkaptak. Hogy ki, azt már nem tudom – talán egy ismerős, talán egy óvónéni vagy egy figyelmes járőkelő. De a szökési kísérletem véget ért, mielőtt igazán belelendülhettem volna. A vaskapu ugyan díztelen és kemény volt, de a világ odakint nem kevésbé.

Nem ez volt az első eset, hogy megszöktem – és nem is az utolsó. Már pici koromtól kezdve hajlottam arra, hogy önálló utakat járjak. A Baross utcai lakásból is sikerült

egy alkalommal meglógnom. Le a lépcsőn, ki a nagykapun, egyenesen a városi forgalom közepébe. Akkor is elcsíptek, Ilonka nővérem kapott el, mielőtt baj eshetett volna. Hogy milyen büntetést kaptam? Arra már nem emlékszem. A szökés izgalma mindent felülírt.

A battai otthonban más volt a világ. Ott, ha kiszöktem, nem volt ekkora riadalom. A környék ismerős volt, az emberek is. Ha valaki meglátott, legfeljebb hazakísért. De a Baross utca – az már komoly terep volt. Ott buszok, autók, gyalogosok kavargó tömege várt egy óvatlan gyerekre. És én, kicsi létemre, beleugrottam ebbe a világba, mint aki nem ismeri a veszélyt.

Így telt a kisgyermekkorom – mozgásban, kíváncsian, néha bajba keveredve. De mindig volt, aki vigyázott rám: Ilonka nővérem, Gizike, és főként a keresztapám, Medgyesi Imre, akit úgy szerettem, mintha a második apám lett volna. Nála mindig biztonságban éreztem magam, még akkor is, ha a világ éppen zűrzavaros volt körülöttem.

Önállóság, mint örökség

Hihetetlennek tűnhet ma, de akkoriban, háromévesen már egyedül mentünk óvodába – keresztül az egész falun. Nem volt ez veszélytelen vállalkozás, de valahogy mégis természetesnek számított. Idegen ember ritkán járt arra, az utcán viszont mindig akadt ismerős. A falu figyelt a gyerekeire. Mindenki ismert mindenkit, és ha egy kicsi egyedül bandukolt, akadt, aki rápillantott, ráköszönt, megkérdezte, hová igyekszik. Az igazi veszélyt nem az emberek jelentették – bennük bíztunk –, hanem az állatok.

A kutyák és kakasok gyakran viselkedtek kiszámíthatatlanul, egy-egy támadásukra még most is emlékszem. Tudtam, mikor hajtják ki a teheneket a legelőre, és igyekeztem úgy időzíteni az utamat, hogy elkerüljem őket. Az élelmiszerbolt mellett az udvart nem védte semmi, az istállóból meg időnként kitört egy vad csikó – nekem pedig ez is egy volt a sokféle kis akadály közül, amit nap mint nap meg kellett tanulnom kikerülni.

Később, már nagyobbacska lányként, anyám egyre gyakrabban bízott rám kisebb-nagyobb feladatokat. Egyedül küldött tejért a pusztára – estefelé, amikor már sötétedett. Az út a Gyormán vezetett, a bikaistálló mellett. A láncra kötött bikák fémsörgetése még most is a fülemben cseng. Rettegtem, de mentem. Akkoriban

így nevelték a gyerekeket – nem kényeztetéssel, hanem bizalommal és feladattal. Már akkor az önállóságra készítettek fel bennünket.

A boltba is én jártam nyaranta apróságokért. Iskolaidőben nem volt rá idő, de a szünidő erre is lehetőséget adott. A tejet akkoriban nem kartonban árulták – Jóska bátyám tehenéből kaptuk egy ideig, később a pusztai istállóból hoztuk. A kenyeret sem vettük boltban, legalábbis jó darabig nem. Szombatonként a Wejmola péknél süttünk meg.

Anya hajnalban dagasztotta a tésztát, gondosan megformázta, a cipókra nevet írt, hogy biztosan a miénk legyen. Aztán felültetett a bicikli hátsó ülésére, a kormányra pedig odakötözte a két nyers kenyeret, és együtt tekertünk el a pékhez. Később nagybátyám kemencét épített az udvaron – onnantól már otthon süttünk meg a hatalmas, gömbölyű kenyereket, amelyek kitartottak egy héten át.

Nem tudom pontosan, mikor tértünk át a bolti kenyérre. De arra nagyon is emlékszem, hogy a kenyérszállító autót már reggel vártuk a bolt előtt. Sokszor csak délben érkezett meg, addig ott ültünk, lestük, mikor fordul be az utcába. Pfeiffer Ádám bácsi vezette a boltot, feleségével, Ica nénival. De dolgozott még ott eladó is – az egész bolt olyan volt, mint egy kis univerzum, tele illatokkal, árukkal, élettel.

A bolt sajátos illata és ígérete

Nem túlzás azt mondani: szerettem a boltot. Talán innen ered minden, ami később lettem. Már gyerekként megbabonázott a polcok látványa, a különféle áruk kavalkádja, a bolt sajátos illata – egyszerre élesztő, friss tej, cukorka és fahéj. Minden érzékszervem egyszerre élt, amikor beléptem. A tej hatalmas, 25 literes fémkannákban érkezett. Vittük a kis tejeskannánkat, és az eladó abba mérte ki, kinek mennyi kellett. Egy liter tej három forintba került. A tejföl és a túró vájlingokban hűsölt egy hatalmas hűtőben, a sajt tömbökben állt, abból vágtak le darabot, ha valaki kért.

A hentesáru kínálata szerény volt, de emlékezetes. Volt párizsi, olasz, lecsókolbász, virsli, krinolin és téliszalámi. A párizsi három napig bírta, ahogy a többi húsféle is. Az ízük? Össze sem lehet hasonlítani a maiakkal. Akkoriban ezek a felvágottak még valódi húsból készültek, nem töltelékanyagból. A lisztet, cukrot, rizst nagy zsákokban

tárolták, onnan mérték ki papírzacskóba. A cukorkát üvegedényekben tartották, és az eladó kicsi fehér zacskókba porciózta – tíz deka fért bele, egy kis fémlapáttal mérte ki, pontosan annyit, amennyit kértünk. Egy ilyen cukorkás üveg még ma is ott van nálam, mint egy kis időkapu.

A bolt azonban nem csak élelmiszer volt. Egy falusi szatócsboltban minden kapható volt: vegyiáru, rövidáru, méteráru, cipő, papíráru, petróleum, zöldség – az élet minden szegletére akadt ott valami. Szinte vártam, hogy anyám elküldjön valamiért. Akkor még nem létezett az önkiszolgáló fogalma. Minden a pult mögött volt, fapolcokon sorakoztak a portékák. Az eladó szolgált ki, ő nyúlt a cukorért, a szövetért, a cipőfűzőért. Ma ez talán kényelmetlennek tűnne, de akkor varázslatos volt.

A nápolyit különösen szerettem. Egy kiló húsz forintba került, ezért is nevezték "kettes" nápolyinak. Anyám nem engedte, hogy vegyek – de mégis sikerült néha. Apró csibészég volt, de az édesség íze összeforrt ezekkel az emlékekkel.

Ez a bolt volt a gyermekkorom közepe – sorsszerű volt, hogy később én lettem a vezetője. Addigra persze már sok minden megváltozott. A termékek többsége gyárilag csomagolt lett, eltűntek a vájlingok, a fémkannák, az üvegek. A húst már másként vásároltuk – de még így is messze volt a mai világtól.

A friss húst például úgy szereztük be, hogy amikor a hentesáru érkezésének napja eljött, már éjfélről sorban ültek az emberek a bolt előtt. Magukkal vittek egy széket, azon ülve várták, hogy megérkezzen az áru. Nem volt biztos, hogy mindenkinek jut majd, így az volt a biztos, aki időben ott volt. Hogy másként lehetett volna? Elképzelhetetlen.

A legtöbb háznál egyébként tartottak jószágot. Ha nem is tehenet vagy lovat, de disznót, tyúkot, kacsát biztosan. Télen, évente kétszer is vágtunk disznót – nem a boltban vettük a húst, hanem a saját udvarunkból, a saját munkánkból. A bolt csak kiegészített, de nem pótolta.

A pékség illata és a kenyér útja

Az élelmiszerbolt mellett volt még egy hely, amihez különleges emlékek fűznek: a pékség. Nem vettünk mindig boltban kenyeret, sőt, sokáig nem is ott szereztük be. Először Jóska bátyám tehene adta a tejet, amíg tartott, aztán már a pusztai tehenistállóba jártunk érte. A kenyér viszont a

Wejmola péknél készült, minden szombaton, saját alapanyagból.

Anya hajnalban kelt, hogy a nyers tésztát elkészítse. A dagasztás ritmusa már ébresztőként hatott, ahogy a tészta kelni kezdett, a konyhában különös, bizsergető csend lett. Megformázta a cipókat, gondosan belevéste a nevünket, nehogy összekeveredjenek a többi család kenyereivel. Aztán engem a biciklire ültetett, maga mögé, a kenyeret a kormányra tette, és úgy indultunk a pékhez.

Később a nagybátyám kemencét épített az udvaron. Hatalmas, gömbölyű kenyeret sült benne, amelyek egy hétig is elálltak, és mindig maradt belőlük ehető. Nem volt szükség naponta friss kenyérre. Arra már nem emlékszem pontosan, mikor kezdődött, hogy boltban vettük – de arra igen, hogy az autó gyakran csak délben hozta. Mi már reggel kiültünk a bolt elé, és vártuk, türelmesen, egy szelet kenyér ígéretével a kezünkben.

A bolt előtt akkor is mindig történt valami. Pfeiffer Ádám bácsi és felesége, Ica néni vezették a boltot, de mindig voltak eladók is. A bolti élet zajlott, még akkor is, ha néha csak az érkező autót lestük, vagy a polcok mögött hallgattuk a felnőttek beszédét.

Hajnali sorban állás és házi disznótor

Az a bolt, ahol később én lettem a vezető, gyermekkoromban még egészen más világ volt. A gyári csomagolás akkoriban még szinte ismeretlen fogalomnak számított. Ma már szinte hihetetlennek tűnik, hogyan jutottunk friss húshoz. A téli hónapokban kétszer is volt disznóvágás nálunk, de ha ezen kívül kellett hús, akkor a Tóth Sanyi bácsiék hentesüzletéhez fordultunk.

Nem volt elég egyszerűen beszélni a boltba – aki biztosan szeretett volna húst venni, annak már éjfél előtt oda kellett mennie. Egy kis ülökét vitt magával, és azon gubbasztott, amíg megérkezett a szállítmány. Még így sem volt garantált, hogy mindenkinek jut a friss áru.

A legtöbb háznál tartottak valamilyen jószágot. Igaz, lovat vagy tehenet már kevesebben, de disznó, tyúk, liba, kacsa szinte minden portán akadt. Ez volt a vidéki élet rendje – és egyben biztonsága is. Ha nem volt boltban hús, hát ott volt az ól meg az udvar.

(folytatjuk)

Részletek Krizsán László könyvéből

Százhalom évszázados krónikája

VI. FEJEZET BATTAI ZENE-BONA

1764. Pünkösdi ünnepének szombatján fegyveres összetűzés robbant ki Batta és Ercsi lakói között egy kb. 4500 méter hosszú és 950 méter széles földterületért.

Bárány Szapáry Péter (kb. 1630-1703)

A mintegy 4,2 négyzetkilométert, egy kisebbfajta uradalmat kitevő földszáv nagyobb részét az ercsi lakosok még a török korban csatolták falujuk határához, miután Százhalom akkori lakói, nem bírván a nyomort és szenvedéseket tovább viselni, 1590 táján elmenekültek. Az ercsi lakosság spontán földfoglalását nemes Tomanics János tisztartó, Szapáry Péter földbirtokos ösztönzésére újabb területekre terjesztette ki. Batai földek „hatalmasul való elfoglalásában” jelentős szerepet vitt a másik „szapáriánus tisztartó” Kulics Mihály is.

A határviták Százhalom és Ercsi között a földfoglalások kezdetétől hevesen, esetenként a török hatóságok igénybevitelével folytak. Már amikor Százhalmon éppen volt valami gyér lakosság, akivel vitázni lehetett. Nagyon ritkán adódott egyetértés a két falu között a községhatárokat illetően. Ilyenről

számol be egy 1743. évi határjárás vizsgálat során Rito Daniinóvity 65 esztendősi adományi lakos idézve az édesapjától hallottakat.

A tanú szerb származású édesapja a török időkben postakocsis volt. Különleges bizalmi feladatokat látott el: török pasákat és asszonyaikat szállította Budára. Ily módon gyakran útba ejtette Százhalom és Ercsit és jól ismerte a két helységet elválasztó Felső halom környékét. Édesapja emlékeit idézve a tanú elmondta azt is, hogy a két falu népe néha megegyezett a határokon, azután „örültek ezen egyezsége.”

Közös örvendezésre azonban bizonyára kevés alkalom adódott, és csak akkor kerülhetett rá sor, amikor Százhalom nagyobb részében elhagyott volt, és a pusztatettekkel az ercsiek akár korlátlanul növelhették gazdaságukat.

A batai jobbágyságok művelhető földjei letelepedésük, a XVII-XVIII. század fordulójától, szüntelenül csökkentek. Az őket idevonzó földbőség – amikor ott és annyi földet fogtak művelés alá, amennyi tetszett – néhány év múlva megszűnt. A szabad telepekre a török és kuruc háborúk után újra kiterjeszkedő földesúri és megyei fennhatóság a jobbágytelkek és szolgáltatások pontos meghatározásával gyorsan megszüntette a szabad földfoglalás intézményessé váló szokását, és fokozatosan hozzájárult a földesúri, úgynevezett majorsági földek gyarapításához, a parasztgazdaságok rovására.

A földesúri önkénnyel szemben a jobbágyság számára egyetlen lehetőség maradt életkörülményeik javítására: **mezőgazdasági termelésre alkalmatlan parcellák feltörése, termővé tétele.** Ezeket a földdarabkákat, melyeket a jobbágy igen nehéz munkával „szelídített” meg, irtványföldeknek nevezték és a tized, valamint a kilenced beszolgáltatásának kötelezettségét is kirótták a területekre. A földesúr és az egyház ily módon hasznat húzott egy olyan földdarabból, amely kizárólag a parasztok verejtékéből fordult termőre. De nem csak megadóztatta, idővel ki is szakította az uraság az

irtványföldeket a paraszti gazdaságokból. Minden megváltás vagy természetbeni kártérítés nélkül.

A batai uradalomban az irtványföldek kisajátítása az 1730-as évek elején azzal a tulajdonosváltással kezdődött, amikor az Illésházyak tulajdonából a Száraz-család javai közé került a földbirtok nagy része.

Az új tulajdonos természetesen nem csak a jobbágygazdaságok korlátozásával és az irtványföldek elorzásával igyekezett allódiáját növelni, hanem a korábban Százhalomhoz tartozott, de a szomszédos uraságok által elfoglalt földek visszaperlésével vagy erőszakos visszafoglalásával is.

E tekintetben a batai uraság három birtokrészének visszaszerzéséért indított pert: az érdi uradalom által elfoglalt határrészt, amely az észak-nyugati határvonalon a Király köves útjának jobb oldalán terült el; a Fehér-kőtől délre húzódó földekért, melyekre mindkét uradalom – az érdi és batai is – igényt tartott; és a Vörös-kőtől az Itató-völgyig húzódó jelentékeny nagyságú területért, melyet ercsiek használtak.

Ez utóbbi önmagában is megfelelt egy kisebb birtoknak és a török uralom második felében – tehát a tizenöt éves háború végétől a török kiűzéséig – került át Ercsi határába, s mint a fejezet bevezetőjében utaltunk rá, az ercsi uraságok és tisztartók később még inkább megnövelték.

Miután a batai uraságnak nem sikerült egykori birtokrészét visszaperelni, 1762-től több kísérlet történt a vitatott föld terményeinek erőszakos kisajátítására. Az erőszakos cselekményeket a földesúr ösztönzésére a tisztartók sugallták a jobbágyoknak.

A föld nyomorult munkásai, akik egyre inkább kiszorultak telkeikről – vagy az a természetes szaporodás következtében a réginek egynegyedére vagy egynolcadára zsugorodott –, elkéserevésükben még az erőszakról sem riadtak vissza, csak hogy szármalmas sorsukon enyhítsenek.

Így következett el Pünkösdi szombatja, az Úr 1764. esztendejében.

A battai jobbágyok közül mintegy harminc ember „jó fölöstököm tájban” – reggeli idején – a Kamenite Bredo azaz Köves hegy aljához vonult. A csoport kaszával, botokkal, vasvillával és puskákkal felfegyverkezve érkezett a helyszínre, arra a területre, melyet a battai határból az ercsiek hajdan a magukéhoz csatoltak. A battaiak az „ercsiekre rohantak, de azokat Ercsiek, Nevezetesen négy Ercsi Eskütt ember elsőben csendesen, azután pedig haraggal intették, hogy a verekedésnek hagyjanak békét.”

(Illusztráció)

„A battai csász lóhátán ugratott az ercsiek közé, majd verekedés, versengés támadt és lármát indítottak, de azokat Ercsiek megijesztették és szalasztották.”

A fegyveres határvillongásról készített tanúvallomások egybehangzóan állítják, hogy a battai szabadosnál puská volt és azt az ercsiekre fogta. „Hozzájuk mérte nagy fenyegetéssel és káromkodással.”

A másik tanú ugyancsak verekedésről szól és állítja, hogy „a Battai szabados kezében puská volt, és némelyekhez mérvén azt mondotta iszonyú káromkodással, hogy hozzája közel senki ne közelítsen, mert agyon lövi.”

A negyedik tanú úgy látta, hogy a battai szabados nem puskát, hanem „pisztolát fogta Ercsieknek és azokat káromolván meg ölés-sel fenyegette.”

A battai zene-bonának nevezett népmozgalom eseményeinek tisztázására Fejér vármegye vizsgálóbizottságot nevezett ki, amely Fiáth János szolgabíró és Fekete János esküdt vezetésével 1764. július 22-én, tehát hetekkel az esemény után, Ercsibe kiszállva vizsgálatot tartott. Négy tanút hallgattak meg. Valamennyi Ercsiben lakott. Battai résztvevőktől vagy szemtanúktól nem kértek vallomást.

A tanúk oly egybehangzóan beszélnek el a történeteket, hogy a vallomások előkészítése nemcsak feltételezhető, hanem bizonyos. Annyira azonos és jól fogalmazott szöveget mondanak tollba, hogy abból kizárólag a battaiak bűnössége és az ercsiek ártatlansága derül ki, na meg az a körülmény, hogy a vallomást egy közös forrásból tanulták be.

A valószínűleg sok sebesüléssel, de emberáldozat nélkül lezajlott határvillongást nem spontánul kirobbant incidensnek, hanem tudatosan előkészített birtokszerző vállalat-

kozásnak kell tekintenünk mindkét oldalról, melyben a jobbágyok csak az eszköz származását játszották. Az eset előkészítettsége a jól fogalmazott jegyzőkönyv ellenére is nyilvánvaló.

Az erőszakos földszerzés és támadás előre megfontolt szándéka a battai jobbágyok részéről nem kétséges. A felfegyverkezés és közös kivonulás a határra kellő bizonyíték arra, hogy szervezeten készültek földfoglalásra. Csupán a felbujtó személye marad homályban, és kitétele az eljárás folyamán sem derül ki. Azonban mindenképpen rangos embernek kellett lennie, aki löfegyverrel is elláthatta az ercsiek ellen vonuló paraszttömeget. Mert kaszával, vasvillával a maguk elhatározásából is felfegyverkezhetek a jobbágyok, de puskát, még inkább pisztolyt csak előkelő személyektől – feltehetően a földesúrtól vagy tisztviselőjétől – kaphattak.

A battai „zene-bona” vizsgálati jegyzőkönyve szerint a battaiak támadása a „juhaikat, szarvasmarháikat legeltető” ercsieket váratlanul érte.

Néhány esemény azonban cáfolja a váratlan rajtaütést hangoztatók állítását. Mindenekelőtt érthetetlen, hogy mit keresett ezen az ünnep előtti reggelen négy községi

előljáró – esküdt – a falutól távol eső marhalegelőn?

Kérdés továbbá, hogy honnan kerekedett akkor erő, amely a körülbelül harminc főnyi battai támadót futásra kényszerítette?

Aligha igényel különösebb nyomozói képességet annak felismerése, hogy a battai zene-bona egy mindkét fél részéről előkészített földrabló vállalkozásnak indult, melynek folytatása – az egyoldalú bizonyítás – éppoly megalázó volt a battaiak részére, mint földesuruknak az a törekvése, hogy jobbágyai által elkövetett bűntény árán növelje saját birtokát, s tegyen pontot egy olyan birtokperre, melyet fiskálisai a jog eszközével nem tudtak megoldani.

A battai zene-bona ügyében nem született elmarasztaló ítélet. Nem a határvillongásban részt vett jobbágyok iránti kímélet futtatta holtvágányra a megyei vizsgálóbizottság eljárását, hanem az a körülmény, hogy egy valóban átfogó vizsgálat nyomában láttatta volna a bűntény „gazdait” a battai és az ercsi birtok urait és azok tisztviselőit.

Ökmánytárunkban betűhűen és teljes terjedelmében közöljük az 1764. Pünkösöd szombatján lezajlott falucsatározás tanúinak vallomását. A helység mai lakói számára fontos lenne, hogy az eseményt térben is el tudják helyezni. Ezért röviden a Kamenite Bredo helyszínét is meghatározzuk.

A magaslatot, magyarul Köves hegyet a török kor elején a két helység közötti választó pontnak tekintették. Később a Köves hegy előterét alkotó völgy mind szélesebb sávban került az ercsiek művelése alá, és már a XVIII. század első évtizedeire kialakult az a helyzet, amely ellen a battaiak fegyveresen tiltakoztak. A helyszín tehát amelyen az 1764-es pünkösdi események lezajlottak, eredetileg Százhalom jogutódjául elismert Battához tartozott.

A Köves hegy a régi faluközponttól mintegy 700 méternyire délre, a Duna fő ágának jobb partjától pedig 500 méterre fekt. A Köves hegy és a Duna-part között az ltatótól a régi faluig nyúló dunai holtág a Köves hegy magasságában egy kb. 150–180 méter széles félszigetet fogott közre, amely e határrész legtermékenyebb földdarabja volt.

Az 1764-es határvillongás helyszínének pontosabb meghatározása a készülöben lévő Százhalmi történelmi térkép segítségével lesz lehetséges, amely térrajzon kartográfiai pontossággal rögzítjük a mai tereptárgyak mellett a történelmi emlékek színhelyeit is.

(folytatjuk)

Beszélgetés Németh Istvánnal (XXVI. rész)

Egy lokálpatrióta emlékei

Kamaszkortól a felnőttkorig (folyt.)

Más megközelítésben egy ünnepelő közösségben éreztem magam, ahol a világ legtermészetesebb módján esszük a legfinomabb falatokat és isszuk a világ legjobb borait, Kaló Imrétől pedig halljuk – ő folyamatosan bizonyítja –, hogy a világ legjobb helyén élünk. Adjunk hálát a Min-

denhatónak, hogy ide vezérelt bennünket. Nem csak azokat láttam, akik az asztalnál ültek, de régi ismert és ismeretlen ösöket, akiknek köszönhetjük, hogy ma itt lehetünk. Akkor a közösségi ház fényes lovagteremé vált előttem és a két ifjú felszolgálót mindenre kész apródként láttam. Varázslat volt az egész, hogy a bornak is része volt ebben bizonyosan, mégsem részegített, tompított, de mindnyájunkat felemelt és jóvá tett a bor.

A borok felszolgálása közben pedig máshol alig hallható örök bölcsességeket kaptunk Imrétől. Bizonyosságot nyerhetünk, hogy nem hiába vagyunk a világon, és magyar mivoltunk igenis képes a világot a jó befogadására alkalmassá tenni. De csak akkor, ha a „Létező Legnagyobb Igazságot” képviseljük. Sajnálom, hogy Illéssy Mátyás atya csak a borkóstoló végére ért oda. József atyát is hívtam, de akkor nem jött el közénk.

Talán az sem érdektelen, hogy milyen borokat ittunk. Kaló Imre a borairól és készítésük módjáról is lebilincselően beszélt. Nála 24 fajta szőlő áll művelés alatt. Ebből adódik, hogy pincéjében 160 tétel bor lelhető fel. A szellemiségéből következ-

en nem siet a borok értékesítésével. Nála a borok sokáig élnek. Azt mondja, a jól gondozott borai 30 évet is megélnék és élvezhetőségük még nem csökkent. A borok kóstolásának alapvető sorrendje van, nem nála, de minden borkóstolóra alkalmazva. A száraz fehér borral kell kezdeni és folytatódik a roséval. Majd a száraz vörös borok következnek, és a végén kerülhet sor, ha van édes fehér, netán van a palettán a vörös édes bor. Mi kezdtünk egy Olaszrizlinggel, majd folytattuk Rizlingszilvánival, ami a Rajnai Rizling és a Zöldszilváni fajták keresztezéséből Németországban lett nemesítve. Ott a legnagyobb terméshozamra törekedtek, Imrénél viszont nagy terméskorlátozással terem és egy alap borát képezi pincészetének.

Következett a Szürkebarát, ami tőkénként 20 dkg-ra korlátozva terem, a mustfoka pedig szüreteléskor 25 fok. A kóstolásban következett a 6 éves Cabernet Frankból készült Rosé, ami kuriózumnak számít, mert a rosé borok általában úgy készülnek, hogy egy év alatt fusson ki a tétel, mert olyan gyorsan elveszítheti az élvezhetőségét. Ez a 6 éves pedig, üde friss volt, csak a zamatai váltak mélyebbé és határozottabbá. Megkóstoltunk egy Cabernet Savignont, ami 6 éves kora előtt nem is kerül a piacra. Folytatás volt egy Egri Bikavér, ami mindig a vörös borok házassításával készül. Elérkeztünk a borkóstoló végére, egy Turán fajtájú szőlőjéből készült vörös aszúhoz. Kaló Imrének ez a bor a szíve közepe. A fajta magyar nemesítőtől származik Csizmazia Darab József munkája nyomán.

A Csabagyöngye fehér szőlőből és egy vörös francia fajta Medoc Noirból lett egy új fajta. Továbbá a Kadarkát keresztezte egy jól festő francia szőlőfajtaival, a Tenturivel. Ebből is lett egy külön fajta szőlő és az így keletkezett két fajtát keresztezte, ebből származik a Turán nevű kék szőlő. Mindez 30 év nemesítés eredménye. A legfőbb tulajdonságai közé tartozik, hogy nagy termésre képes, korán – már augusztusban – szüretelhető, de vékony a héja és rothadásra hajlamos. Kaló Imre első közt

vállalkozott e fajta termelésbe állításával. Több év kísérletezése során a nagy terméshozamot 80 dkg/tőke mennyiségre korlátozta, és az időjárástól függően csak szeptember végétől szüreteli. Szerencsés évjáratokon a botritisz gomba megfertőzi a szőlőt és elindul szerencsés esetben az aszúsodás folyamata.

Végül egy Zöldveltelniből készült, héján erjesztett és novemberben szüretelt fantasztikus ízű és illatú, ugyancsak az aszúra emlékeztető borral fejeztük be a kóstolót.

El kell mondani, hogy Kaló Imrének saját borkészítési módszere, hogy a borait színeli, azaz nem préseli. A szőlőbogyót megsérti és saját súlyánál fogva szín must lét nyer, és ebből készülnek borai. Ezt követően hordós érlelés következik. Sok feltétel teljesülése után történik csak a palackozás.

A borkóstoló este 20 óra körül fejeződött be. Az utolsó mozzanata volt, hogy a kóstolt borokból lehetett vásárolni, amíg a készlet tartott. A vendégek még sokáig zibongtak az eladó borok körül, majd elbúcsúztunk Kaló Imrétől és jött a rend visszaállítása. Asztal és székhordás, poharak, tányérok elmosása, a helyiség kitakarítása. Most is hálával köszönöm a gyors segítséget: Kanicsárné Áginak, Lantosné Marikának, Mitrov Ivanov Máriának, Mikulásik Gábornak, Kedves Gábornak, Albert Tamásnak, Versits Józsefnek a berendezés és a rend visszaállításában. Feleségemnek, Marikának a jegyárúsitást, a BKK részéről, hogy lehetőséget kaptunk a hely biztosításával.

*

Városunk ebben az évben ünnepelte volna 50-ik születésnapját. Több kezdeményezés is elindult ennek méltó megünneplésére, de a járvány ezt nem tette lehetővé. Az évfordulóra Fazekas István egy színdarabot írt a városról. Címe: „Nagy idők városa”. A darab bemutatását nagyon vártuk, de ebben az évben sajnos nem került rá sor.

Még ennek az évnek a második felében egy fiatalokból álló csoport egy filmet forgatott egy komoly témáról mesészerű

történetbe ágyazva. A film címe: „Együtt”. Rendezte: Kedves Patrik. Írták: Brückner, Bukovinszki, Kedves, Sefcsik. Főszerepben Bukovinszki Petra, Kedves Zsófia, Brückner Hanga, Szíva Szilvia, Szanyi Nagy Csaba

fertőtlenítünk, mint aki csak boltba jár.

Vigyázzunk egymásra, merjük hitünket gyakorolni és másokkal szóba állni. Legyünk nyitottak helyüket nem lelő, kérdéseikre választ nem kapó embertársaink iránt!

és Loós Máté. Sok idő, nap, rendkívüli szülői segítség hozta létre, ezt a tanulságos színes játékfilmet, zenei aláfestéssel, saját szerzős dalokkal – mondhatom profi módszerekkel. A filmpremiért többször meghirdették, végül 2020. október 18-án egy vasárnap mutatták be a Barátság Kulturális Központban.

*

Én pedig még elmondok egy megtörtént esetet, ami az akkori időkre nagyon jellemző volt. Ez történt 2020. karácsonya előtt. Az esetet meg is írtam akkor a Plébániánk Értesítőjében.

A Szent László templomból kijövet a gépkocsimhoz indultam az úton át, amikor egy idős úr jött kerékpárral. Ő látva, hogy többen jövünk ki a templomból, egyik kezével ránk mutatva mondta: „Ti vagytok a vírusterjesztők!” Szólásra sem volt időm, csak néztem utána, amint elkerekedett. Közben a következők jutottak eszembe. Jelen napokra városunkban, országunkban és számos helyén a világnak, a járvány következtében és annak ellenére a keresztény közösségeink maradtak meg, mint működő csoportok. Városunkban és másutt is az emberi kapcsolatok meglazultak, megszakadtak, megszűntek, alvó állapotba kerültek. Az egyes emberek a valóságos közösségeket nem találták. Elszigetelődtek és dühöt vált ki bennük, ha velük ellentétben mások még mindig közösségbe járnak, tanítást hallgatnak és gyakorolják hitüket. Közben mi is maszkot hordunk, távolságot tartunk és

Próbáljuk megértetni velük is, hogy a közegészségügyi szabályok betartása mellett a hit, a bizalom óriási mértékben járul hozzá immunrendszerünk megerősítéséhez. A félelem elveszi energiáinkat és megbetegít!

*

A 2021-es évre továbbra is a Covid-19 vírus nyomta rá a bélyegét. A hírközlő szervek – a média – témája is ez volt, ezzel kezdődött és fejeződött be minden híradás.

A téli iskolai szünetet követően eldőlt a nagy vita, marad-e az iskolába járás? Nem maradt, mert az oktatás online módon folytatódott, de ekkor már sok szülő ugyancsak otthonról végezte munkáját. A feleségem, Marika és én nem hírből, de valóságosan is megismertük az otthonról tanulás „csodás módszerét.”

Annamária lányomé két gyermeke nem maradhatott otthon felügyelet nélkül, ezért nálunk voltak mindketten, mivel a kisebbik unokánk, Szonja elsős volt, a bátyja, Endre pedig negyedik. Két laptopot kellett a szülőknek megvenni, és reggel nyolc órakor indult a kapcsolódás az illetékes oktató személyezettel az órarend szerint. Ehhez két külön nyugalmas helységet kellett biztosítani a gyerekeknek. Marika óvatossággal kísérte az online órákat. Sok kétség merült fel benne ezen oktatás eredményességét illetően. Főleg Szonja esetében. Ha egy teremben ültek volna az osztálytársaival és tanítójukkal együtt, akkor sem várható el az egyszerre való megértés, de azonnal kiderült volna, hogy ki nem ért valamit

és mit kell háromszor is elmondani. Mivel a kamera volt az összekötő, ez minden volt, csak nem életszerű. Megállapítottuk, hogy az oktató elsősorban a technikát próbálta uralni, de hogy a tudás miképpen jut el a gyerekekhez, nem lehetett érzékelése. Aki nem tudta követni a pörgő órát, az bizony lemaradt, és a mi unokánk is lemaradt. Kísérletet sem tett arra, jelezze, mit nem értett meg, vagy mi a teendő. Az óra elmúlt az ismeret pedig kint maradt a térben.

A negyedik Endrénél pedig már furmányos módon olyanokat vettünk észre, hogy óra alatt a technika segítségével, egymással diskurálnak, figyelmen kívül hagyva annak témáját. A legszembetűnőbb az volt, hogy a tanárok túlzottan törekedtek az új ismeretlen oktatási formában újabb és újabb leleménnyel élni, holott a gyerekeknek pontosan a megszokott körülmények biztonsága hiányzott. Néha már az az érzésünk támadt, mintha az oktatók egymást lekörözve, valami láthatatlan erőnek engedelmeskedve próbáltak valakinek eleget tenni. Hogy maga a technika mi pénzébe került az államnak és a szülőknek, még senki sem írta le, sem akkor sem ma. Egy-egy családnak több százezer forintot kellett adoznia erre. És akinek nem tellett rá?

Az osztálytársak heteken át személyesen nem találkoztak, nem beszéltek egymással. Jó esetben a közösségi média segítségével tették lehetővé az ilyen igényeiket. Mit hozott mindez magával? A járvány elmúltával is természetessé vált a közösségi média használata az élő kapcsolatokkal szemben.

Most pedig előtérbe került az okos és nem okos telefonok erőszakos kizárása az iskolából. Azaz a Covid 19 gyorsított módon sok olyan társadalmi jelenséget idézett elő, aminek bevezetéséhez évtizedek kellettek volna. Még a lehetőségét is kizárták, hogy az egyes emberek mérlegeljenek, „akarom én ezt, vagy nem”? Nem adtak időt a társadalmaknak, hogy megfelelő immunkválaszt fejtsenek ki.

*

Az év első negyedében már többnyire átúl voltunk a második ismétlődő oltáson. A boltokban bevezették az időzóna fogalmát. Reggeli órákban a nyugdíjasok, míg délután a fiatalabb korosztály vásárolhatott.

Valamikor kora tavasszal korlátozni kezdték az éjszakai kijárást 22–04 óráig. Szerveztem 2021. március 24-én este 18 órától az „ezer Üdvözlégy” elmondását a Gyümölcstő Boldogasszony ünnepének (az Úr Jézus szeplőtelen fogantatásának napja) vigíliájára, többek között a járvány

leküzdéséért. Nagyon aktív, jó érzésű hívek kerestek meg.

– Pista, hogy gondolod ezt az egészet, nem fogunk tudni, hazamenni! Az imának éjfélre lesz vége, amikor már kijárási tilalom van.

– Úgy gondolom, hajnal 2-3 óra körül szép csendben hazamegyünk.

– És ha rendőrök lesznek az úton? Kifizetted a büntetést?

– Ha ti ezt komolyan veszitek, már pedig úgy látom, új plakátot készítek és 25-én déltől fogjuk elmondani az imáinkat, csak gyertek engesztelni, mert arra meg nagy szükség van.

Ebben maradtunk.

Én utólag és akkor is úgy gondoltam, hogy ez egy értelmetlen intézkedés. Valamennyien oltva voltunk, de legyen meg a Világ akarata és ne féljen senki a retorzióktól. Az imákat pedig megtartottuk.

Bevezették az oltási igazolvány használatát. Bizonyos nagyobb létszámú rendezvényeket megtarthatnak, de csak oltási igazolvány felmutatásával lehetett ezeket látogatni. Feleségemnek és nekem is volt ilyen igazolványunk. Egyetlen esetben használhattam volna, de elfelejtettem magammal vinni. Budapesten az Uránia Filmszínházba volt egy meghívásom Domonkos Lászlótól, egy általa írt könyv bemutatójára. Csak a vonaton vettem észre, hogy nincs nálam. Abban bíztam, ennek ellenére beengednek. De hiába hívtam oda Domonkos Lászlót, hiába mondtam, hogy be vagyok oltva, a szabályra hivatkozva nem mehettem be.

A maszk viseléséről még szót sem ejtettem, pedig nagyon kikívánczik belőlem. A téma kényes és sokan csúnyán beleszaladtak ebbe. Akárhogy vesszük, a maszk használata több funkció feladatát lát el. Használója egyszerre eleget tesz egy elvárásnak, ami kényszerítő eszköz, de közben azt az érzést is kelti, hogy hasznos is lehet a védekezésben. A viselése során bebizonyosodik, hogy rejtőzködéssre is alkalmas, hiszen viselőjére nem könnyű ráismerni. Valószínűleg placebo hatása van. Egy idő után már azt érzi, jobb is hogy nem látják. És hogy mitől véd meg? Valójában a légzést nehezíti, koszolódik és bűdös. Közben divatot csináltak belőle, alakja, színe, mintája tetszés szerint variálható. A legtöbb embert nem is lehet felismerni benne. Akin maszk van, azzal nem is lehet beszélgetni. De talán nem is akar. Igen, jobb nem beszélni. Enni és inni sem lehet benne. Arra viszont a legalkalmasabb, hogy ne tudjunk társadalmi életet élni.

Elmaradt az ismerősök kézfogása, helyette idétlen öklözés alakult ki. Menyinyi jelenség, amiről pszichológusok hada beszél manapság: az elszigetelődés, a magányosság, a mindenki egy külön világ kifejezés illik a társadalom egyéni szereplőire. Mintha cél lett volna ilyenné tenni az embereket. Ebben a furcsa világban sokan megváltoztak, hiába múlt el a járvány. És ha összefüggéseket keresek a mai folyamatok és az akkori kényszeres világ között, megtalálhatjuk a kapcsolatot. A társadalmi mérnökök szinte tökéleteset alkottak, amivel hatalmas mennyiségű pénz és hatalom birtokába kerültek. Ehhez pedig a municiót minden ember adja, minden hívás, lájkolás, a közösségi oldalak használata tartja őket életben. Ennek következtében az igényeink jóval a napi szükségleteink fölött állnak, márpedig napi harcaink ezek megszerzéséért történnek.

Bocsánat, de a Covid kapcsán ezekről is beszélni kell. Mégis ebben a járványos 2021-es évben a csillagok állása, meg a cselekvés kényszerűsége okán, a már több számmal korábban megírt keresztút történetének a folytatása következik.

*

A „keresztút” már egy éve elkészült a „Cserkészkereszt és a vaskori sáncok közelében. Közben a keresztút szokta a környezetet és az alkotást is próbára tette a természet. A jövő-menő emberek megszokták, a természetben járás céljává is vált. A keresztút szervült a természettel. Megszokták a madarak, a vadak, a fű ugyanúgy nő közöttük, mint máshol. Bokrok virágok sarjadnak és a tájba úgy belenőtt, mint ha mindig ott lett volna. Az látható, hogy magára hagyni évekre a keresztutat nem lehet. Évente le kell a hántolt akác rönköket kezelni favédő anyaggal és az aljnövényzetet is le kell sarlózni. A bokrok növekedését pedig korlátok között kell tartani. A talán, emlékebe letördelt kereszteteket pótolni kell.

Amikor felállítottuk a 14 stációt, nem voltam jelen. De amikor először megláttam, valami nagyon a tájba illő, sehol máshol nem létező keresztút benyomását keltette bennem. A háttérben pár méterre az egyes állomásoktól egy gledícsia sor faja van. (Gledisia triasanthos). Hívják krisztüstövisek, lepényfának. Ősszel 20-30 cm-es nagy hüvelytermést hoz. Benne édes barna magokkal, ami örölhető és fogyasztható. Amikor hízó bikáim voltak, a szarvasmarha telep környékén gyűjtöttem belőle pár zsákra valót és az egész hüvelytermést ledaráltam. Az abrak közé keverve szívesen

fogyasztották az állataim. A fa ágai tele vannak 6-7 centis vékony tüskékkel. Bizony ennek a fának tüskés ágaiból készítették Jézus töviskoronáját. Miképp kerülhettek oda, ültették, vagy csak a madarak szórták el a magot, ma már nehéz lenne kinyomozni, de az akácrönkök és közöttük bizony rokonság van, és itt egymást erősítik.

Lejegyezte: Szegedinác Anna
(folytatjuk)

SZÁZHALOM

Óvárosi Községi, Közéleti Folyóirat

Megjelenik havonta

Felelős kiadó:

Jován László, a Hírhalom Egyesület elnöke

Szerkeszti a szerkesztőbizottság.

Postacím: 2440 Százhalombatta, Csenderics út 4. Tel.: 06-30-966-8079

www.szazhalom.hu

ISSN szám: 2559-9860

Nyomdai munkák:

Hírhalom Egyesület, Százhalombatta

Támogatók:

Százhalombatta Város
Önkormányzata

Nemzeti
Együttműködési
Alap

MINISZTERELNÖKSÉG

BETHLEN GÁBOR
ALAP

Keresztelő Szent János

A szenteket, akik már célba értek, tehát földi életüket követően Isten Országának örök és teljes boldogságát élik, általában mennyei születésnapjukon ünnepeljük. Például Szent András apostol, Árpád-házi Szent Erzsébet vagy éppen Szent Maximilian Kolbe esete is ilyen. Szent András a görögországi Patraszban halt vértanúhalált szenvedve, az első század végén egy november 30-án, a mi Szent Erzsébetünk a németországi Marburgban halt meg a 13. században, november 19-én, a lengyelországi Kolbe atya Auschwitzban adta vissza lelkét Teremtőjének 1945. augusztus 14-én.

Van azonban Jézuson kívül egy kivétel, akinek földi és mennyi születésnapját is megünnepeljük. Ő pedig nem más, mint Keresztelő Szent János. Ki volt Ő? Maga Jézus a következőt mondja róla: „Asszonyok szülöttei közül nincs nagyobb Keresztelő Jánosnál!”

A zsidó kultúrában legnagyobb tekintélynek a póféták örvendhettek. Mózes, Izaiás, Illés, Mikeás vagy éppen Jeremiás és a többiek, mind Isten emberei voltak, akik több száz évvel Krisztus születése előtt tanítottak, prófétáltak a várva várt Megváltóról. Az utolsó próféta volt a Jézust megkeresztelő (víz alá merítő) János, aki csak ó hónappal volt idősebb Jézusnál.

A harmadik evangélium (örömhír) szerzője, a szíriai származású orvos, Lukács. Az első század közepén ő látogatja meg, valószínűleg többször is Jézus édesanyját, Máriát és teszi fel neki a kérést: „Kérlek, mondj el mindent, amit csak Te tudsz!” Mária pedig örömmel teljesíti a kérést. Lukács pedig nem csak hallgatja az édesanyját, le is jegyzi amit hall. Így született meg a Lukács evangélium, ami éppen ezért Mária evangéliumának is mondható.

Izraeli zarándokutaim egyik jelentős helyszíne volt Názáret. Itt élt a fiatal szűz, Mária és jegyese, József, az ácsmester. Ide érkezik a különleges isteni küldött, Gábiel angyal, hogy a jól ismert szavakkal közölje a Szűzzel Isten szándékát: „Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled. A Szentlélek által fogansz és Fiút szülsz.” Amikor pedig Mária értetlenkedik, az angyal hozzáfűzi: „Idős rokonod, Erzsébet is gyermeket vár és már a hatodik hónapban van, Istennél semmi lehetetlen.” Erre megszületik a világ sorát eldöntő válasz Mária ajkán: „Íme, az Úr szolgáló leánya, legyen nekem a te szavaid szerinti!”

A lélekemelő történet helyszíne felett egy

lélekemelő templom gyönyörű falai öröködek, a világ legkülönbözőbb helyeiről származó Szűz Mária ábrázolásokkal. A magyar Mária kalocsai népviseletbe öltözve várja a magyar zarándokok tekintetét Názáretben. A hatalmas sátor alakú templom legszintje Mária egykori barlang lakásának helye. Itt álltuk körül a kövekből összeépített oltárt és olvastuk fel az angyali üdvözlés szavait. A történet azzal zárul, hogy az angyal így szól Máriához: „Idős rokonod, Erzsébet is gyermeket vár és már a hatodik hónapban van.” Logikus, hogy Mária azonnal elindul Juda hegyei közé.

Mi is elindulunk, hogy Jeruzsálemhez közel rátaláljunk Zakariás és Erzsébet egykori lakóhelyére.

Zakariás zsidó pap volt. Már mindketten benne voltak a korban, de gyermekük nem született. Ekkor történt, hogy Zakariás éppen áldozatot mutatott be a templomban, amikor az oltár mellett megjelent neki Gábiel angyal és közölte vele, hogy felesége várandós lesz. Az öreg pap nem hisz az angyalnak, ezért büntetésből megnémul és néma marad egészen addig, amíg meg nem születik a gyermek, a későbbi Keresztelő Szt. János. El Karimban egészen közel két templom van egymáshoz. Az egyik annak emlékéért őrzi, hogy ott jelent meg az angyal Zakariásnak, a másik ott épült, ahol Szűz Mária látogatást tett Erzsébetnél.

Egyik szentföldi zarándok utunk során a Holt tenger felé indultunk. Félúton azonban meg kellett állni, hogy megtekintsük a zsidó esszénusok által évszázadokon keresztül lakott helyet, Qumránt. A kőszivattyú köztartó közepén éltek ennek a szektának lakói, akik elvonulva a világtól, az imádkozásnak és

böjtnek adták fejüket, buzgón olvasták és másolták a könyvtekercseket és így várták az eljövendő Messiást. Ennek a nőtlenességben élő férfiakból álló közösségnek lett ifjú korában tagja az első században Zakariás és Erzsébet fia, János. Az egykori barlanglakások közelében a 20. század derekán egy pásztorgyerek egyszer rátalált egy barlangra, benne pedig cserépedényekre és azokban könyvtekercsekre. Kiderült, hogy Habakuk próféta és Izaiás próféta írásai. Innen indult a 30 éves János a Jeruzsálem közeli Jordán folyóhoz, hogy „a pusztában kiáltó szó” legyen, aki határozott hangon figyelmeztette hallgatóit a megtérésre.

Amikor tiszaföldvári plébános koromban sor kerülhetett az ország egyetlen templom nélküli városában, Martfűn, a Szent Tamás templom építésére, az ott kialakult helyre, ahol aztán a kereszteléseket végezhettem, felkérésre Meszlényi János Munkácsy-díjas szobrász elkészítette Keresztelő Szent János szobrát. A robusztus, félmeztelen férfi alak mindjárt karját a magasba emeli, s szinte hallja az ember, ahogy kiáltja a népnek: „Térjetelek meg!” S tudjuk a következő pillanatban már rámutat Jézusra ezekkel a szavakkal: „Íme az Isten Báránya, íme aki elveszi a világ bűneit!” Aztán alámerítve őt a Jordán vizébe, megkereszteli a Messiást. Érdemes megnézni a Tisza-parti templomban ezt a prédikáló szobrot.

Még Jézus nyilvános működése idején bekövetkezett a keresztelő vértanú halála. Heródes Antipász, aki törvénytelen házasságban élt, nem tudta elfogadni, hogy János ki meri mondani, hogy ő, a törvény ura János szerint bűnös, törvénytelen életet él. Ezért börtönbe vetteti. Aztán egy mánóros éjszakán törvénytelen lányának erotikus tánca esztét veszti és azt ígéri, bármit megad a lánynak, csak tovább táncoljon. Erre megszületik a döntés: „Add nekem egy tálon Keresztelő János fejét!” A hóhér lefejezi Jánost és egy tányéron átadja a fejet a táncoló lánynak és édesanyjának.

Ez a szörnyő lakoma a Jordán folyó jordániai oldalán történt. Néhány évtizeddel ezelőtt magyar régészek kezdtek ásátásba ezen a területen, s fel is tárták Heródes palotájának romjait. Hamarosan felkereshető lesz a turisták, zarándokok számára Keresztelő Szent János mennyi születésnapjának helyszíne.

Tamási József atya

Veszprémy László:

Egy sikeres magyar kereszties hadjárat

II. András király a szentföldön (1217–1218)

II. András királyt egészen a legutóbbi évtizedekig a középkori magyar történelem egyik legszerencsétlenebb uralkodójaként értékelték. Ha valami pozitívumot próbáltak találni benne, akkor leginkább arra utaltak, hogy ő nemzete Szent Erzsébetet és a második honalapító IV. Bélát, valamint hagyta, hogy kikényszerítsék tőle az Aranybullát. Ha éppen viccelődni akartak vele, akkor kereszties hadjáratára utaltak, amiben valami egészen szánalmasan megvalósított és teljesen félresikeredett akciót láttak.

A századforduló nagy tehetségű és meghatározó történésze – a budapesti Tudományegyetem első zsidó vallású professzora –, Marczali Henrik millenniumi szintézisében egyenesen „operett-királynak” nevezte II. Andrást, szemmel láthatóan nem tudván arról, hogy a király a színpadon valóban eltáncolta szerepét. Nem más darabban, mint

Alekszandr Glazunov 1898-ban bemutatott, Budapesten is játszott Raymonda c. balettjében, amelyet a magyar palotás eltáncolása tesz még meggyőzőbbé.

Ez II. András hadjáratának alapjában negatív hazai és nemzetközi megítélésében igencsak üde színfoltnak tekinthető. Napjainkig ingadozik annak megítélése, hogy egy komoly hadjáratról volt-e szó, vagy csak egy improvizációról.

Pedig az V. kereszties hadjárat (1217–1221) a kivételesen jól szervezettek közé tartozott. A középkor egyik legokosabb pápája, III. Ince tanult a Konstantinápoly elfoglalásához vezető IV. kereszties hadjárat hibáiból. A hadjáratot, három évre tervezve, már 1215-ben meghirdették a IV. Lateráni zsinaton, s a pápa a papi jövedelmek megadóztatása révén az anyagi hátteret is igyekezett biztosítani. Utóda, III. Honorius pápa a kivetett tizedhuszad beszédésére nálunk a templomosokat és johannitákat kérte föl, a bulla kihirdetésével pedig egy valóban nagy tömegeket megmozgató hadjáratot kívánt megszervezni. Az indulást jó előre, 1217. június 1-jére hirdették meg, mivel ebben az évben járt le a korábban az al-Ádil szultánnal kötött fegyverszünet. A pápa 1217 elején az első között emlékeztette a már fogadalmukat megörökölt uralkodókat, II. Andrást és az angol királyt köteletségükre. Február 11-én pedig pápai védelem alá helyezte Magyarországot, és apja halála esetére garantálta (a későbbi IV.) Béla trónutódlását, majd a királyi gyermekek védelmére többeket mentesített kereszties fogadalmuk alól.

Kacagtunk azon, hogy a magyar Képes Krónika, Abú Sháma arab történetíró krónikájával összhangban, Andrást nevezte meg a hadjárat vezéréként, pedig a legújabb kutatások ezt igazolták: III. Honorius pápa sokáig valóban II. Andrást akarta a kereszties had élén látni. A magyar uralkodó tekintélyét mutatta, hogy az első haditanácsot a megérkezés után a magyar király sátrában tartották.

A hadjárat

A III. Béla király által tett kereszties fogadalm letétele óta több mint húsz esztendő telt el, s nyilván több ok együttesen indította a magyar királyt a tényleges részvételre. Az őszinte vallásos lelkesedés és az egyházi kényszerítő erő mellett sokat nyomhatott a latba, hogy András lehetőséget láthatott a magyar szupremácia erőteljesebb érvényesítésére a Balkánon. Az ilyesféle tervekbe illett az is, hogy II. András 1211-ben a Német lovagrendet a Barcaságban telepítette le. A Latin Császárság mindenképpen központi szerepet játszott II. András elképzeléseiben, de annak semmi jele, hogy a Velence befolyása alatt álló császári trón elnyerése izgatta volna. Nem kevésbé ösztönözhetette az a tény, hogy rokonaival, unokatestvérével, VI. Babenberg Lipót osztrák herceggel és a Gertrúd révén rokon merániai előkelőkkel, köztük a bambergi püspökkel és merániai herceggel együtt kelhetett útra.

A legutóbbi időkig úgy gondolták, hogy az osztrák herceg is Spalatóban (a mai horvátországi Splitben) szállt hajóra. A herceg azonban 2017. június 24-i klosterneuburgi indulása után két nappal az általa alapított lilienfeldi ciszter apátságban oltárszenteléssel ünnepelt. Nem volt az indulás sietős, nyilván bevárta vazallusait és miniszterialisait, július 9-én még csak Gemonáig jutott, Udinétől 30 kilométerre. Itt az aquileiai pátriárkával írt alá egy szerződést, amelynek tanúi későbbi kereszties társai voltak. Vélhetően Velencében szállt hajóra egy közelebről nem ismert időpontban, s szédületesen gyorsan, tizenhat nap alatt megérkezett a szentföldi, mai izraeli Akkóba, jócskán megelőzve Andrást. Ennek a magyar kereszties sereg létszámának felbecsülésében van szerepe, hiszen ezek szerint Lipóttal csak legelőkelőbb vazallusai és kíséretük tartott, egy, legfeljebb két hajón, s a németek-osztrákok nagyobb tömegei Spalato felé vonultak, ahol tudomásuk szerint a hajók vártak rájuk, miként ezt a he-

II. András képe a Thuróczy-krónikában. A feliraton olvasható bejegyzés: „Szent Erzsébet apja”

lyi krónikás, Spalatói Tamás is megerősítette. Ha így volt, a becsült 4-5 ezer főnyi seregnek csak egy részét alkották a magyarországiak, talán a felénél valamivel többet.

A magyar királyi sereg útját pontosan nem ismerjük. Lehet, hogy az ország szakrális központjától, Székesfehérvárról indultak, lehet, hogy ekkor ejtették útba Veszprémet és Tihanyt, ahonnan értékes ötvöstárgyakat vittek magukkal, köztük az első királyné 140 ezüst márkát érő koronáját. Az útvonalat Zágrábtól tudjuk pontosan követni, ahol a király részt vett a még Szent László alapította székesegyház úraszentelésén, majd innen vonult a tengerpartra, Spalatóba, ahova augusztus 23-án érkezett meg. Útközben úgy járt el, mint VI. Lipót. kiváltságokat és adományokat osztogatott, s vélhetően tovább növelte nemességfőtartalmait, még ha a horvát korona állítólagos el tulajdonítására nincs is forrásunk. A város világi és egyházi előkelői nagy pompával fogadták a királyt, aki megérkezése után a Diocletianus római császár mauzóleumból átalakított Szent Domnius- (Duje-) templomban szentmisehallgatással kezdte meg itteni tartózkodását.

VI. Lipót herceg szintén kereszties hadat vezető apja, V. Lipót a császár előtt térdel, kezében a megszerzett Szent kereszt ereklyével

A sereg nagyságáról mind a kortársak, mind a modern kutatók véleménye megoszlik. Tamás, a történetíró spalatói főpap tízezer fős seregről beszél, de hangsúlyozza, hogy számukat a magyarok előtt a városba megérkezett „szász” keresztiesek száma is gyarapítja, amin a dél-német és osztrák területekről érkezőket érthetjük. A szemtanú hitelességével rögzíti továbbá, hogy a hajókra az elindulni szándékozók nem fértek fel, sokuknak haza kellett térni, illetve a következő tavaszig várni az indulással. A magyar király kíséretéből név szerint leginkább az előkelőket ismerjük, többek között a győri és egri püspököt, a pan-

nonhalmi apátot, a világi méltóságok közül a tárnokmestert és pohárnokmestert. Meglepő, hogy a hazai lovagrendek képviselőinek semmi nyoma a király kíséretében, igaz, fontos szerepet kaptak a háterszág biztosításában.

A szerényebb, négy-ötezer fős létszámot támasztja alá a II. András magyar király és Velence közötti hajóbérleti szerződés. Ebben a magyar király lemondott Záráról, amelyet 1202-ben a IV. Kereszties hadjárat csapatai foglaltak el egy véres ostromban Velence számára. A tényleges veszteség így nem volt nagy, de Velence ismét maximálisan kihasználta, hogy az Adriai-tengeren hajózási monopóliummal rendelkezett. A velenceiek tíz felszerelt hajót bocsátottak matrózokkal együtt a magyar király rendelkezésére. Ezek legalább 143 tonnásak voltak, s minden 269 tonna után a bérleti díj 550 márka ezüst volt, velencei pénzben.

A II. András átkelésekor használt hajók nagyságát leginkább más példákkal tudjuk érzékeltetni. Szent Lajos tuniszi átkelésekor 1270-ben a 10-15 000 fős seregét mintegy negyven különböző nagyságú hajó szállította. Egy hajón átlagosan 250-350 fegyveres utazhatott, egy részük nyilván lovát is magával vitte. Tudjuk még, hogy Anconától, Pisától és Zárától is béreltek hajókat, a részletek azonban ez esetekben ismeretlenek.

Hozzávetőleg 3000-4000 ezüst márka lett volna az utazás, amiben nem volt benne a magukkal vitt ellátás, illetve a további ismeretlen számú és méretű hajó költsége. Az összeg nem jelentéktelen, még ha a visszautat meg is spórolta a király. Annak semmi nyoma sincsen, hogy az osztrák herceg részt vállalt volna a költségek közül, ami újabb bizonyíték mellett, hogy önállóan hajózott. Érdemes lenne tudni, hogy olcsóbban jutott-e velencei hajókhoz, ami jó okkal feltételezhető.

A magyar-osztrák sereget a kortársak még akkor is tekintélyesnek látták, ha leszámolunk a tízezres sereg fantomjával. Sokáig ők maradtak a legnagyobb kereszties sereg, hiszen a németalföldiek és angolok hiába voltak többen, megálltak útközben verekedni a hispán félsziget muszlimjaival. Az első csapatok háromszáz hajón a németalföldi és angol kikötőkből még 1217 májusában és júniusában elindultak, mégis csak 1218. április végén szálltak partra Akkóban. Elidőztek a spanyolországi Compostelában, más részük bekapcsolódott a portugáliai rekonkvizta harcaiba Lisszabon közelében.

Megérkezés

A Spalatóban már július 25. óta várakozó hajókon valamikor szeptemberben indulhat el, s egy nagyjából 20 napos hajózást követően legkésőbb október közepéig megérkezhetnek céljukhoz. Ciprust vélhetően már

csak utánpótlási okokból is útba ejtették. Akkóban, a Szentföld legfontosabb városában a keresztiesek meghirdetett gyülekezőhelyén Rudolf jeruzsálemi pátriárka fogadta az egybegyűlteket. Az első jelentős haditanácsot októberben ugyanitt tartották meg a három lovagrend nagymestere és a többi kereszties vezető részvételével. Annak ellenére, hogy az európai királyok közül egyedül András jelent meg személyesen a hadjáratban, tényleges vezetőnek a hadjárat korai szakaszában sokkal inkább Brienne-i János, a jeruzsálemi király tekinthető. A tervek szerint persze ekkorra ott kellett volna lenniük a fríz és a rajnai egységeknek, de a magyar és osztrák uralkodó nélkülük is katonai akciókba kezdett.

A Golán magaslatok felé indított manőverek

Az első manőverek felderítő akciónak tekinthetők, illetve a nyomasztó élelmiszerhiányt voltak hivatva enyhíteni. A korábbi száraz évek után egy nagyobb kereszties sereget csak a hadszíntérről lehetett élelmezni. A hadműveletek első szakaszában az arab források tanúsága szerint a magyar király személyesen vett részt. Nagy merészen rögtön a szultán, al-Ádil ellen indultak, akit szemmel láthatóan meglepett a gyors támadás, miközben a szultán fia, al-Muazzam Nábluszából figyelte a keresztiesek mozdulatait. A szultánt a Galileai-tótól délre próbálták meg csatára kényszeríteni, de az inkább meghátrált. A november 4-i indulást követően felderítették a Tábor-hegyi vár környékét, november 10-én átkeltek a Galileai-tenger közelében a Jordánon. Közben Bajszán kifosztásakor gazdag zsákmányra tettek szert, de egyúttal zarándokfogadalmukat is teljesíthették: fürödtek a Jordánban, olyan szent helyeket látogattak meg, mint Kafarnaum, amely Jézus prédikációi és csodái miatt nagy tiszteletnek örvendett.

Értették az 1500 négyzetkilométernyi Golán-fennsíkot és az attól keletre fekvő Hauránt. A tó mellett haladhattak északra, majd nyugatra fordultak. Legismertebb állomásuk a Hermon-hegy lábánál fekvő Bánjász, ahol a Jordánt is tápláló Bánjász folyó ered. Al-Adil szultán egészen Damaszkuszig hátrált, sőt családját még onnan is tovább, Buszrába küldte. A keresztiesek mindenesetre nem követték, hanem Jákob gázlójánál átkelve visszaindultak Akkóba.

A Tábor-hegyi vár elleni támadás

Rövid akkói pihenés után a tényleges katonai akciók Tábor hegyének a megtámadásával kezdődtek, amely már kezdettől fogva szerepelt a keresztény haditervekben. A

pápai udvart is aggodalommal töltötte el az 1210-ben emelt arab erősség, s arról is tudtak, hogy Tábor vára létesítésében al-Ádil és fia, Muazzam véleménye eltért egymástól. Mint az események végső kimenetele megmutatta, a pápai terv a szultán és fia közti ellentét kiaknázására nem volt alaptalan. A hatalmas erőd egy kiemelkedő, 600 méter magas sziklás fennsíkon épült, 77 torony és közel kétezer fős helyőrség védte. Ellenőrizte az Akkóból a Galileiai-tenger felé vezető utakat, így stratégiaiul fontos helynek számított.

tésével rátámadtak a várnagy csapatára, s legyőzték azt. Az arab forrás szerint használtak ostromgépeket, dárdavetőket, más forrás éppen ezek hiányát, kis számát nevezi meg a kudarc okaként. Az arab forrásból bizonyos, hogy december 5-én már egy hatalmas létrával próbálkoztak, amit azonban a védők gyújtólövedékekkel felgyújtottak. A támadóknak azonban a kezdeti meglepetést, úgy tűnik, nem sikerült kihasználniuk, s a vezérek visszarendelték a várba betörni készülő csapatokat. E lépést egyébként az idő igazolta, ugyanis néhány hónapon belül a muszlimok

séget okozva visszafordulásra kényszeríteni őket. Abú Sháma tudni véli, hogy a magyarokat egy „Bivaly” nevű arab csalta el a szidóni hegyek felé, s egy Jakout nevű helynél érte őket vereség: az ötszáz katonából állítólag csak hárman tudtak elmenekülni és Szidont elérni. A keresztes foglyokat Damaszkuszba vitték, s róluk nem hallunk többet.

Hazatérés

II. András és vezérei fél év alatt megfelelő harci tapasztalatra tehettek szert, s rá kellett döbbsenniük, hogy a rendelkezésére álló katonai erő elégtelen döntő hadművelet indítására, a muszlimok részéről pedig semmiféle azonnali veszély nem leselkedik a keresztesekre. Azt is tudhatták, hogy a keresztes hadjárat fő célja Egyiptom megtámadása lesz, amelynek ismeretében jelenlétüket még feleslegesebbnek ítéltette. Az 1217–1218 telén elszenvedett érzékeny katonai vereség, s a király könnyen hihető megbetegedése – Spalatói Tamás nem bizonyítható megjegyzése szerint megmérgezése – decemberben talán még inkább megerősítette II. Andrást elhatározásában, hogy seregét a lehető legközelebbi időn belül hazavezeti. Hugó ciprusi király elhalálása igazolja, hogy valóban pusztított ekkor egy járvány. Azt sem tudjuk, hogy a magyar király elegendő készpénzt és nemesfémert vitt-e magával, és sikerült-e helyben kölcsönökhöz jutnia. A seregeknek magukat kellett eltartaniuk, mindent pénzért kaptak meg, s csak a zsákmányban reménykedhettek. Andrásnak tudunk egy kétszáz ezüst márkás adósságáról a Ghisi itáliai bankház felé, de az arányokat érzékelteti, hogy az osztrák herceg, aki később az egyiptomi Damiettánál harcolt, 50 000 bizánci arany felvételére kényszerült. 1189-ben Barbarossa Frigyes seregének nemesfém tartalmát 9-10 tonna ezüstre becsülik, igaz, az a sereg háromszor népesebb volt. Egy, a III. keresztes hadjáratból származó anatóliai német kincsleletben talált 8 kilogramm ezüstpénz talán 11-12 harcos számára nyújtott fedezetet.

II. András először, talán a seregét is megelőzve, Tripoliszba ment. Erre kiváló alkalmat kínált IV. Bohemund és Melisande, Hugó ciprusi király testvérének házasságkötése, amelyre január 10. körül került sor. A királyt e látogatásra rokonsága – lévén unokatestvére az antiochiai fejedelem – mindenképpen feljogosította. Innen továbbindulva a Johannita lovagrend legjelentősebb erődtámaszait, Krak des Chevaliers (Hisn al-Akrad) és Margat (al-Marqab) várait látogatta meg. E látogatásoknak köszönhető, hogy név szerint ismerjük a magyar király kíséretének névsorát. A király a johannitáknak több adományt is tett, amint a fennmaradt oklevélben olvashatjuk: „Margatnak, amely éppen a pogányok közvetlen kö-

Keresztesek harca Mamerot 14. századi kéziratában

Abú Sháma a Tábor-hegy elleni támadás időpontjául november 16-át említi. Amennyiben ez valóban így volt, akkor az akcióban a Galileai-tenger környékén portyázók ebben az időpontban nem vehettek részt, illetve késve csatlakoztak ahhoz. A nyugati források szerint ugyanis Szent Márton vigíliáján, november 10-én keltek át először a Jordánon, amelyet még eseményekkel teli napok követtek.

Amennyiben ragaszkodunk ahhoz, hogy az egész sereg részt vett az akcióban, akkor november 30-ával számolhatunk. Ha nem, akkor ez jól megmagyarázná II. András távollétét a Tábor-hegyi hadjáratból. Mindenesetre egy ködös őszi napon érkeztek a vár alá a keresztesek. Egy helyi renegát vezető segítségével sikerült egy rejtett ösvényt találniuk a várhoz, s észrevétlenül meg is közelítették. December 3-án János király veze-

őnként feladták és kiűrtették Tábor, mivel nem tartották hosszú távon megvédhetőnek. Ezek után meglepő, hogy a II. Andrást egyébként kedvelő történész, Vajay Szabolcs is Tábor „tessék-lássék körülstromlásáról” ír. A keresztesek végül december 7-én indultak vissza Akkóba.

A libanoni hadművelet

A megfontolt, a szentföldi harcok kegyetlenségét jól ismerő helyi vezérekkel szemben létezett a keresztesek között egy forrófejű, kalandvágyó mag. Az ő akciójuk lehetett a félezernyi lovassal december közepén megindított támadás a Libanoni-hegységen át Beaufort vára irányába. A hideg, nyirkos időben a helyi araboknak nem volt nehéz a hegyek között meglepni a dél-libanoni Mashgaráig eljutó lovasokat, s nagy veszte-

zelében helyezkedik el, örök fenntartására... királyságunk sójövédelméből száz márkát adtunk, amelyet mindig húsvét idején ezüst-pénzben, ellenvetés nélkül ki kell fizetni...”. (A szíriai Bánjász közelében fekvő Margat ma már arról is nevezetes, hogy a Pázmány Péter Katolikus Egyetem régészei 2007 óta dolgoznak a feltárásán.)

A királynak a pápához írott leveléből tudjuk, hogy a Johannita lovagrend világi confraterjei, világi testvérei közé is kérte a felvételét. Ezt a versailles-i „Salle des croisades” termében egy 19. századi festményen meg is örökítették. Ez nem kis elismerés, mivel a másik magyar vonatkozású képen még III. Béla magyar király özvegye vonul be a Szentföldre, de hát ő Capeting királylány volt. Az adományok teljesítése persze már kétséges, hiszen a johanniták még 1258-ban is hiába várták a magyar királytól a hazakísérése fejében ígért bizánci aranyakat. Ez sem volt azonban szokatlan, 1396 után a burgund herceg sem fizette ki minden adósságát.

A kortársak számára a hadjárat igazi botrányát a magyar király korainak tekintett hazaindulása jelentette, amit ő egyébként – nyilván joggal – azzal indokolt, hogy az országból aggasztó híreket kapott. A magyarok idejekorán bekövetkezett hazatérésének megítélését azonban a többi keresztes szentföldi tartózkodásának vizsgálata árnyaltabbá teszi. Az Andrással együtt érkezett VI. Lipót egy évre rá, 1219 májusában, az 1218 tavaszán érkezett Vilmos, Hollandia grófja szintén egy éven belül, 1219 őszén hazatért – jócskán a hadjárat 1221-es befejezése előtt. Arról nem is beszélve, hogy András rokonai közül a merániai herceg biztosan, a német főpapok közül Ekbert bambergi, valamint Engelhart naumburg-zeitzi püspök vélhetően vele együtt távozott. Alaptalan tehát az a beállítás, miszerint a lelkiismeretes keresztesek kivétel nélkül hosszú éveken át harcoltak.

A hazafelé választott szárazföldi útvonalon a magyar király feltűnő diplomáciai aktivitást fejtett ki. Igaz, januárban nem is talált volna hajót, meglehet, nem is tudta volna a viteldíjat kifizetni. Antiochiától alapjában az ősi, ún. Zarándokok útját követve vonulhatott át Kis-Ázsián, amely a régi bizánci–perzsa határtól, Darastól Chalcedonig 1700 kilométer hosszan nyúlt. 551-ben a perzsa követség az utat 103 nap alatt tette meg, a magyar sereg vélhetően sokkal gyorsabban. A szárazföldi út is igen kockázatos lett volna, ha a szeldzsuktörök ikóniumi (konyai) szultánátus uralkodója, Izz ad-Dín Kaj Kávusz (Kaikaus) nem ápolt volna éppen kiegyensúlyozott kapcsolatokat a bizánciakkal és a latin keresztes államokkal.

Még ezelőtt Tarszoszban, a kilikiai Örményországban a Nyugattal barátkozó Leó

örmény király leányát András herceggel jegyezte el, később pedig a niceai görög császár, Theodoros Laskaris leányát, Máriát Béla (a későbbi IV. Béla) nevű fiával, Mária leányát pedig II. Aszen Iván bolgár cárral. Ebben sincsen semmi szokatlan, hasonló aktusok történtek a II. és III. keresztes hadjárat idején is, nem beszélve arról, hogy e friss szövetségek a hazaút biztonságát is garantálták.

II. András képe a Mausoleum c. kötetben (Nürnberg, 1664), háttérben a jeruzsálemi Szent Sír-templommal, amelyet sosem pillanthatott meg

A Boszporuszon átkelő II. Andrással ezt követően a Balkánon találkozunk, ugyanis a király később megjutalmazza Pósa nevű hívét azért, mert az elébe ment Görögországba. Konstantinápolyból a hadiúton, a „Via militaris”-on haladt, amely a magyar határig 1054 kilométernyi volt. Ez az útvonal, amely az 1200 körüli magyar névtelen krónikás, Anonymus művéből a korabeli magyar követjárások útvonalaként is kikövetkeztethető, Edirne, Plovdiv, Trajanus kapuja, Szófia, Niš és Belgrád érintésével vezetett haza.

Eredmények

Katonai jellegű tapasztalatokra a magyarok nemcsak a szentföldi várrendszer tanulmányozása során tehettek szert, de saját szemükkel győződhetek meg a lovas és gyalogos harcászat kombinatív alkalmazásáról, vagy a számszerűírássok nagy gyakorlati hasznáról. Ebben az időben ugyanis a számszerűírássok már a földközi-tengeri távolsági hajózásban is meghonosodtak, s a pénzügyi feljegyzésekben egyre gyakrabban tűnnek fel. Közvetett módon biztosan hatottak a szentföldi tapasztalatok a magyarországi hadügyi fejlődésre, még ha ennek tárgyi vagy írásos bizonyítékait nem is tudjuk felsorakoztatni. Felvetették, hogy a jeruzsálemi jogfejlődés a magyar Aranybulla-ra is hatással volt, amit azonban az újabb kutatás inkább elvetett.

A hadjárat egyik legnagyobb eredményét abban látjuk, hogy nagyobb veszteségek

nélkül vettek részt a szentföldi harcokban, s a király a több ezer kilométeres úton biztosította serege ellátását és azt épségben haza tudta vezetni – legalábbis veszteségeiről nem tudunk. Persze csak akkor tekinthetjük ezt eredménynek, ha egy hadjárat sikerét nem a hősi halottak számában mérjük. A magyar sereg észak-palesztinai vonulása nem volt eredménytelen. Harci részvételük megnövelte keresztes államok biztonságát, hozzájárult Tábor várának későbbi visszaszerzéséhez, s előkészített egy Egyiptom elleni kombinált támadást. Az egyiptomi támadás elhúzódása nem II. András személyén múlt, hanem a rajnai–fríz csapatok késlekedésén.

Az utókor nem azonos mércével ítélte meg a résztvevőket. Az osztrák herceg a „dicsőség”, „der Glorreiche” melléknevet kapta, míg Andrást jobb esetben „jeruzsálemi”-nek nevezték, ami persze túlzás, hiszen a Szent várost nem pillanthatta meg, s egyébként is sokkal később, Werbőczytól kapta a melléknevet.

Hasonlóképpen neheztelve szokták emlegetni, hogy a magyar király szentek ereklyéivel megrakodva tért haza, majd azokat a hozzá hű főpapok egyházai között osztotta szét. A későbbi magyar hagyomány a zág-rábi székesegyház kincstárában található Aprószentek ereklyéjét tulajdonította Andrásnak, miként nem elképzelhetetlen, hogy Szent István protomártír fejerekléje az esztergomi érsek István-kápolnájának jutott. Pedig az összes Keleten megfordult uralkodó így cselekedett: a közel-keleti hadjáratból apjához, V. Lipóthoz hasonlóan VI. Lipót is ereklyékkel tért haza. A szentföldi örökségnek kézzelfoghatóbb csoportját jelenti az az éremgyűttes, amely 1982-ben került a budapesti Nemzeti Múzeumba. A 32 keleti érem a 12. század közepétől különféle jeruzsálemi és antiochiai vereteket tartalmaz. Nem alaptalan a feltételezés, hogy a Szentföldről hazatérő magyar keresztesek egyike hozhatta magával.

Pozitív értékelésünkkel persze nem járunk teljesen új utakon. A kiváló történész, Joshua Praver aggodalma persze alaptalan volt, hogy II. András hazatérte után „nemzeti hőse” vált volna. A külföldi szakirodalomban elsőként a francia történész, René Grousset mutatott megértést II. András keresztes hadjárata iránt (1936).

Napjainkban James Ross Sweeney (1984), James Powell (1986), Thomas W. Smith (2017), legutóbb Zsoldos Attila (2021) értékelése hozott fordulatot II. András hadjáratának megítélésében. Nem azért látjuk eredményesnek, mert magyar, hanem azért értékeljük így, mert a maga idejében egy páratlanul jól vezetett, korlátozott célokat megvalósító, mai fogalmaink szerint „béketeremtő” hadjárat volt.

Forrás: Ars Militaria blog

GALÉRIA

Százhalom

2025. JÚLIUS

30 HÉTFŐ	Pál	7 HÉTFŐ	Apollónia, Vilibald, Bene	14 HÉTFŐ	Örs, Stella, Kamil	21 HÉTFŐ	Dániel, Daniella, Lőrinc	28 HÉTFŐ	Szabolcs, Alina, Ince, Győző
1 KEDD	Tihamér, Annamária, Olívér, Áron	8 KEDD	Ellák, Edgár, Eperke	15 KEDD	Örkény, Henrik, Roland	22 KEDD	Magdolna, Mária, Magda	29 KEDD	Márta, Flóra
2 SZERDA	Ottó	9 SZERDA	Lukrécia, Veronika, Hajnalka	16 SZERDA	Valter, Irma	23 SZERDA	Lenke, Brigitta, Apollinár	30 SZERDA	Judit, Xénia, Péter
3 CSÜTÖRTÖK	Kornél, Soma, Tamás	10 CSÜTÖRTÖK	Amália, Melina, Engelbert, Ulrika	17 CSÜTÖRTÖK	Endre, Elek, András	24 CSÜTÖRTÖK	Kinga, Kunigunda, Kincső, Krisztina	31 CSÜTÖRTÖK	Oszkár, Ignác, Bató
4 PÉNTEK	Ulrik, Erzsébet	11 PÉNTEK	Nóra, Lili, Nelli, Benedek	18 PÉNTEK	Frigyes, Milla, Hedvig, Mirkó	25 PÉNTEK	Kristóf, Jakab	1 PÉNTEK	Boglárka, Nimród, Alfonz
5 SZOMBAT	Emese, Sarolta, Lotti, Antal	12 SZOMBAT	Izabella, Dalma, Eleonóra	19 SZOMBAT	Emília	26 SZOMBAT	Anna, Anikó, Joakim	2 SZOMBAT	Lehel
6 VASÁRNAP	Csaba, Mária	13 VASÁRNAP	Jenő, Henrik	20 VASÁRNAP	Illés, Margaréta	27 VASÁRNAP	Olga, Liliána, Natália, Pantaleon	3 VASÁRNAP	Hermína, Lídia, Kamélia, Mirtill

